

IHAN SAMA – VAI ONKO?

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien suhtautuminen politiikkaan, vaikuttamiseen ja yhteiskuntaan.

Harri Palttila
Pro gradu
ohjaaja: Tapio Raunio
Toukokuu 2014

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	4
1.1	Tutkimuksen taustaa	4
1.2	Tutkimusongelma	6
2.	KUKA PÄÄTTÄÄ MEIDÄN ASIOISTAMME?.....	8
2.1	Äänestysaktiivisuuden yleinen kehitys	8
2.2	Yhteiskunnallinen aktiivisuus	14
2.2.1	Osallistuminen ja yhteiskunnallinen aktiivisuus.....	14
2.2.2	Poliittinen osallistuminen.....	15
2.3	Poliittisten puolueiden merkitys	19
2.4	Yhteiskunnallisen vaikuttamisen eri muodot	21
2.5	Suora demokratia.....	23
3.	IHAN SAMA – VAI ONKO?	25
3.1	Nuorten asenne yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan.....	25
3.2	Nuorten yhteiskunnallinen tietämys	28
3.3	Nuorten äänestysaktiivisuuden kehitys	30
3.4	Nuorten vaikuttamisen muodot	32
4.	TUTKIMUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
4.1	”Ne on vaan amitsupellejä!” Puolet ikäluokasta käyvät ammattikoulun.	38
4.2	”Ei vain jaksa kiinnostaa” Ovatko ammattikoululaiset kiinnostuneita politiikasta?.....	40
4.3	”Onhan se parempi kuin diktatuuri”. Ammattikoululaisten ajatuksia demokratiasta.	51
4.4	”Minun mielipiteeni ei ole kovin hyvä, joten parempi etten pääse äänestämään.” Suora demokratia.....	56
4.5	Suhtautuminen puolueisiin ja poliittisiin kysymyksiin	63
5.	LOPUKSI.....	65
6.	LÄHTEET.....	72
7.	LIITE: KYSELYKAAVAKE	77

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

HARRI PALTILA: Ihan sama – vai onko? Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien suhtautuminen politiikkaan, vaikuttamiseen ja yhteiskuntaan.

Pro gradu -tutkielma, 69 s., 1 liite.

Valtio-oppi

Ohjaaja: Tapio Raunio

Tutkimusongelma opinnäytteessäni oli, miten ammattiin opiskelevat nuoret eli ammattikoululaiset suhtautuvat politiikkaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tutkin heidän suhtautumistaan puolueisiin sekä aktiivisuutta äänestää vaaleissa. Tutkin myös heidän suhtautumistaan vaikuttamisen eri muotoihin sekä suoran demokratian lisäämiseen päätöksenteossa Suomessa. Pyrin selvittämään, miten ammattikoululaiset tuntevat politiikkaa ja yhteiskunnallisista asioita ja miten se vaikuttaa heidän aktiivisuuteensa yhteiskunnassa. Tutkimuksen perusteella tein päätelmiä, miten meidän tulisi kehittää yhteiskunnallisten aineiden opetusta ammattikoulussa ja peruskoulussa.

Toteutin tutkimusosion kyselykaavakkeella, minkä opiskelijat täyttivät minun läsnä ollessa oppituntien yhteydessä. Tällä menetelmällä kaikki kyselykaavakkeen saaneet vastasivat vähintäänkin osaan tutkimuksen kysymyksistä. Tutkimukseen osallistui vuonna 2011 208 silloisen Pirkanmaan ammattipiston PAO/Pirkon opiskelijaa. Koulutuskonserni fuusioitui sittemmin Tampereen ammattiopiston kanssa ja on nykyään osa Tampereen seudun ammattiopistoa Tredua, mikä tällä hetkellä on suurimpia toisen asteen oppilaitoksia Suomessa. Kyselykaavake on liitteenä opinnäytetyön raportin lopussa.

Tutkimuksesta muodostui enemmän kvalitatiivinen kuin kvantitatiivinen. Määrällisiäkin

tuloksia tutkimuksesta saatiin, mutta niiden erottaminen laadullisista kysymyksistä on vaikeaa. Kyselykaavakkeessa oli hyvin runsaasti kysymyksiä ja kaikkia ei hyödynnetty tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksessani havaitsin, että ammattikoululaisista enemmistöä ei kiinnosta politiikka, eivätkä he ole yhteiskunnallisesti aktiivisia. He eivät ole äänestäneet, eivätkä aio äänestää tulevaisuudessa. Heitä ei kiinnosta myöskään puolueet. He eivät tunne puolueita eivätkä tiedä, miten yhteiskuntaa, valtiota tai kuntaa johdetaan. Heillä ei ole keinoja vaikuttaa asioihin, eikä heillä ole edes uskoa siihen, että asioita voidaan muuttaa. He eivät usko, että mikään puolueista ajaa heidän asiaansa. Poliitikkoja kohtaan tunnetaan epäluuloa. Edelliset vaalit 2011 olivat hyvin mielenkiintoiset, mikä saattaa värittää vastauksia tutkimuksessani. Toteutin tutkimukseni juuri vaalien jälkeen. Voidaan kysyä, onko tilanne oikeasti vielä pahempi.

Tutkimuksen perusteella yhteiskunnallisten aineiden opetusta pitää lisätä ammattikoulussa ja yhteiskuntaopin opiskelun tulee alkaa jo peruskoulun alaluokilta. Erityisesti demokratian, politiikan ja yhteiskunnan toiminnan periaatteita tulee opiskella enemmän. Ammattikoululaisten tulisi tuntea yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja ja opetussuunnitelman tavoitteena tulee olla aktiivinen kansalainen.

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Haluan selvittää, mitä ammattiin opiskelevat oikeasti ajattelevat politiikasta ja demokratiasta. Perinteisesti ammattikoulun käyminen on merkinnyt leimautumista alempaan luokkaan, miksi myös vanhemmat yleensä ovat halunneet lapsensa lukioihin. Ammattiopiston suosio on nyt nousussa ja varmasti statuskin. Ammattiopistossa voi opiskella myös lukion oppimäärän ammatillisen perustutkinnon ohessa. Ammattiopiston opiskelijat työllistyvät yleisesti ottaen hyvin ja suurin osa Suomen yrittäjistä on saanut ammatillisen koulutuksen. Palkkatasossa monet ohittavat esimerkiksi useat akateemisesti koulutetut.

Tavoitteenani on saada uusia, entistä parempia työkaluja omaan työhöni ja myös muille opettajille. Tarkoitukseni on aktivoida opiskelijoita osallistumaan. Uskon, että tutkimuksen avulla saan uusia ajatuksia ja ideoita sekä tiedän tarkemmin, millaisten ongelmien kanssa työskentelen. Aikaisemmin ei ole tutkittu ammattiin opiskelevia erityisesti; yleensä on enemmänkin keskitytty lukiolaisiin tai nuoriin yleisellä tasolla.

Tutkimuksen kohteena on Pirkanmaan koulutuskonserni-kuntayhtymän (Pirko) nuorisokoulutuksen eli Pirkanmaan ammattiopiston (PAO) opiskelijoita. PAO on toiseen asteen oppilaitos, jossa opiskelijoiden enemmistö on 16–19-vuotiaita. Opetan nyt yhdeksättä vuotta Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätieto –kurssia. Pirkossa opetin yhdeksän eri opintolinjan opiskelijoille seitsemässä eri toimipisteessä. Nykyään työskentelen Ahlmanin ammattiopistossa opettajana. Ajatus tutkimuksesta on herännyt työvuosien aikana, kun olen huomannut opiskelijoiden asenteiden olevan hyvin

välinpitämättömiä ja kriittisiä poliittista päätöksentekoa kohtaan. Olen alkanut pohtia, mitkä ovat oikeasti heidän asenteensa yhteiskuntaa ja demokratiaa kohtaan. Oppitunneilla tavallinen kommentti opiskelijalta on, että poliitikot ovat epärehellistä väkeä ja tienaavat liikaa tekemättä mitään. Vaalirahoituskohut tai kuuluisa viltti-episodi ei ole muuttanut asiaa parempaan suuntaan. Suhtautuminen on yleisesti ottaen epäilevää, välinpitämätöntä ja jopa vihamielistä. Harva ilmoittaa tulevaisuudessa äänestävänsä vaaleissa ja vain satunnaiset jo 18 vuotta täyttäneistä ovat käyneet äänestämässä. Näitä asioita selvitän tässä tutkimuksessani.

Ovatko ihmiset muuttuneet niin, että perinteinen puoluepoliittinen vaikuttaminen on joutunut tekemään tilaa kansanliikkeille ja ammattipoliitikot aktiivisille kansalaisille. Miten esimerkiksi Sini Saarelan esimerkki kannustaa nuoria olemaan aktiivisia uskomansa asian puolesta? Onko mahdollisesti anarkistinen liikehdintä tulevaisuuden keino nuorille aktivoitua?

1.2 Tutkimusongelma

Ammattiopistossa opiskelevilla nuorilla on keskimäärin heikompi koulumenestys taustalla peruskoulusta kuin lukiolaisilla. Tilanne on kyllä muuttunut viime aikoina: joillekin linjoille pääsyyn on tarvittu korkeampi keskiarvo kuin lukioon. Tutkituista opiskelijoista on monella erityisopiskelijastatus, mikä näkyy käytännön koulutyössä monin tavoin: Erilaisten oppimisvaikeuksien määrä on suuri. Useille aikaisemmat kokemukset teoria-aineista peruskoulun puolelta ovat olleet epämiellyttäviä. Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto kuuluu ammattitaitoa täydentäviin tutkinnon osiin ja on kaikille pakollinen teoriakurssi. Tätä taustaa vasten yhteiskunnallisen aineen opettaminen on haasteellista.

Tutkimusongelmani: miten ammattiin opiskelevat nuoret suhtautuvat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen /politiikkaan?

MUITA KYSYMYKSIÄ:

Onko olemassa vaihtoehtoisia vaikuttamisen muotoja, jotka ovat heille läheisempiä?

Tutkin myös äänestämisasiivisuutta ja syitä äänestämiseen tai äänestämättä jättämiseen.

Innostaisiko suora demokratia nuoria aktiivisemmiksi vaikuttajiksi?

Mitkä puolueet ovat tuntuvat läheisimmiltä? Mikä on suhtautuminen puolueisiin yleensä?

Onko muita järjestöjä tai ryhmiä, jotka tuntuvat puolueita läheisimmiltä?

Toteutin tutkimusosion kyselykaavakkeella, minkä opiskelijat täyttivät minun läsnä ollessa oppituntien yhteydessä. Tutkimukseen osallistui 195 silloisen Pirkanmaan ammattipiston PAO/Pirkon opiskelijaa. Koulutuskonserni fuusioitui sittemmin Tampereen ammattiopiston kanssa ja on nykyään osa Tampereen kaupungin toisen asteen koulutuskonsernia Tredua, mikä tällä hetkellä on suurin toisen asteen koulutuskonserni Suomessa. Kyselykaavake on

liitteenä opinnäytetyön raportin lopussa.

Tutkimuksesta muodostui enemmän kvalitatiivinen kuin kvantitatiivinen. Määrällisiäkin tuloksia tutkimuksesta saatiin, mutta niiden erottaminen laadullisista kysymyksistä on vaikeaa, Pää tavoitteena oli todistaa tutkimuksen hypoteesit todeksi tai epätodeksi. Kyselykaavakkeessa oli hyvin runsaasti kysymyksiä ja kaikkia ei hyödynnetty tässä tutkimuksessa.

2. KUKA PÄÄTTÄÄ MEIDÄN ASIOISTAMME?

Tässä osiossa käsitellään yhteiskunnallisen aktiivisuuden trendejä yleisellä tasolla tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Lauri Karvosen ja Heikki Paloheimon (2005, 297) mukaan kehityssuuntana on ollut vaaleihin osallistumisen vähentyminen. Suomalaisista noin 90 prosenttia pitää demokratiaa muita hallitusmuotoja parempana järjestelmänä. Se vastaa korkeaa länsimaista tasoa. Kaikki eivät siitä huolimatta ole tyytyväisiä Suomen demokratian toimivuuteen. 70 prosenttia on vähintään melko tyytyväisiä. Luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on ollut kylläkin laskussa. Demokratiaan luottaminen erottaa vakaan demokratian epävakaista. (Karvonen – Paloheimo 2005, 291–292.) Vuoden 2002 vaalitutkimuksen mukaan puolueisiin ja poliitikkoihin kriittisesti suhtautuvien määrä naapurimaassamme Ruotsissa oli kaksi kolmasosaa (Grönlund 2004, 282). Kehitys muissakin länsimaissa on ollut samansuuntaista.

2.1 Äänestysaktiivisuuden yleinen kehitys

Äänestysaktiivisuuteen vaikuttaa monet seikat. Norrisin (2002, 83) mukaan äänestämättä jätetään, koska joko ei pystytä, ei haluta tai koska kukaan ei käskenyt. Hän jakaa syyt kolmeen osa-alueeseen: 1. Rakenteelliset syyt, kuten ikä, sukupuoli ja luokka. 2. Kulttuuriset syyt kuten asenteet ja arvot koskien normeja, poliittista aktiivisuutta ja puolueisiin samaistuminen. 3. Järjestäytyneisyys kuten puolueet, ammattiliitot, hyväntekeväisyysjärjestöt ja kansalaisjärjestöt sekä yhdistykset.

Ikä on merkittävin äänestämistä ennustava tekijä. Vähiten äänestävät nuorimmat ja vanhimmat ikäluokat. Vanhusväestön määrän kasvu vaikuttaa merkittävästi tulevaisuudessa äänestysaktiivisuuteen. (Norris 2002, 89, Borg 2008, 16.) Norrisin (2002,

90–100) mukaan miehet ovat perinteisesti olleet selvästi naisia aktiivisempia, mutta ero on kaventunut olemattomiin tai tasoittunut kokonaan. Koulutus- ja tulotaso vaikuttavat aktiivisuuteen. Järjestöissä kuten ammattiliitoissa toimivat ovat keskimääräistä aktiivisempia myös äänestämään.

Vaalidemokratian tila Suomessa vaikuttaa hieman huolestuttavalta. Äänestäjät ovat useiden vuosikymmenien ajan etääntyneet puolueista ja poliitikoista, ja luottamus demokratian toimivuuteen on heikentynyt. Nämä tekijät ovat heikentäneet äänestysaktiivisuutta. Kehitys on ollut kuitenkin länsimaissa yhteneväistä ja Suomen kehitys on ollut osa laajaa kansainvälistä muutosta. (Karvonen – Paloheimo 2005, 293, 298.)

Miksi äänestysaktiivisuus on vähentynyt kehittyneissä demokratioissa? Tähän löytyy monia syitä. Ensinnäkin luokkajaon merkitys on pienentynyt. Elintason nousu ja elinkeinorakenteen muutos on pienentänyt luokkien välisiä rajoja. Puolueiden väliset aatteelliset erot ovat pienentyneet. Hyvinvointivaltion rakentaminen on vähentänyt väestöryhmien välisiä vastakohtaisuuksia. Kansainvälinen vuorovaikutus on rajoittanut poliittisia päätöksiä. Päätöksenteko on teknokratisoitunut; politiikan ovat valloittaneet asiantuntijat. Länsimaissa ihmisten silmissä ei ole enää ollut suurta merkitystä, mikä vaihtoehto pääsee valtaan, koska muutokset yhteiskunnassa ovat olleet pieniä. Erityisesti Suomessa konsensuspolitiikka on vähentänyt eduskuntavaalien merkitystä kansalaisten silmissä. (Karvonen – Paloheimo 2005, 298.)

Viimeaikainen kehitys Suomessa on ainakin tilapäisesti saanut puolueet hakemaan selkeämpää profiilia. Siihen on varmasti vaikuttanut Perussuomalaisten menestys,

pakkoruotsikeskustelu ja vahva keskustelu kirkon roolista. Keskustelusta on jäänyt puuttumaan selkeämmät linjaukset oleellisissa asioissa kuten sotilaallinen liittoutuminen, verotus ja hyvinvointiyhteiskunta. Vuonna 2011 kävimme todella mielenkiintoiset Eduskuntavaalit.

Lauri Karvosen ja Heikki Paloheimon (2005, 298–299) mukaan suomalaisten yhteiskunnallisten asioiden tuntemus näyttää olevan heikompi kuin muissa maissa ja selkeästi heikompi kuin muissa Pohjoismaissa. Vuosina 2002–2003 tehdyssä European Social Survey -tutkimuksessa suomalaisista 48 prosenttia ilmoitti, etteivät toisinaan tai useinkaan ymmärrä, mistä politiikassa on kyse.

Suomalaisen yhteiskunnan kulttuuriperintöön on Karvosen ja Paloheimon (2005, 298) mukaan vahvasti juurtunut alamaismielisyys ja nöyrä esivallan kunnioittaminen, jossa omaa poliittista aktiivisuutta ei korosteta eikä sillä uskota olevan merkitystä. Alamaismielisyys on muuttunut heikoksi kansalaissitoutumiseksi ja poliittisesta järjestelmästä vieraantumiseksi. En ole tästä Karvosen ja Paloheimon kanssa samaa mieltä; suomalaiset ovat yksilöllisiä ja pitävät tärkeänä sovittujen asioiden hoitamista. Historiasta nähdään, että on jouduttu sopeutumaan erilaisiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin, mutta kyse on pitkälti ollut nimenomaan sopeutumisesta eikä nöyryydestä. Ylintä johtoa eli presidenttiä tai aikaisemmin kuningasta on arvostettu, mutta muuta esivaltaa ei ole välttämättä arvostettu.

Niukka koulutus, pienet tulot ja lapsuudenkodin epäpoliittisuus selittävät tilastollisesti heikkoa kansalaissitoutumista ja poliittisesta järjestelmästä vieraantumista. Äärivasemmisto on heikentynyt kommunismin romahtamisen myötä ja entiset

”korpikommunistit” ja heidän jälkeläisensä ovat poliittisesti kodittomia. Niukan koulutuksen merkitys selittävänä tekijänä on vahvistunut. Yhteiskunnassa vaatimattomin tiedollisin resurssein varustetut ihmiset ovat suurimmassa vaarassa syrjäytyä aktiivisesta kansalaisuudesta. Tunne, että ei pysty tai osaa vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin on Suomessa yleisempää kuin monissa muissa läntisissä demokratioissa. (Karvonen – Paloheimo 2005, 298.)

Vaikuttaako poliittinen tietämys yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen? Poliittikkaa koskevan kiinnostuksen ja faktatietojen tuntemuksen on osoitettu lisäävän suomalaisten äänestysaktiivisuutta. Tiedot politiikasta vaikuttavat merkittävästi äänestysaktiivisuuteen. Vuoden 2003 eduskuntavaaleista tehdyssä tutkimuksessa vähintään kuuteen seitsemästä tietokysymyksestä oikein vastanneiden äänestysaktiivisuus oli noin 90 prosenttia. Sen sijaan yhden tai ei yhtään oikein vastanneiden aktiivisuus oli alle 40 prosenttia. (Borg 2008, 52–53; Grönlund – Paloheimo, – Wass 2005, 127–128.) Sami Borgin (2008, 53) vuoden 2007 vaalitutkimuksen mukaan vaalikampanjoiden seuraaminen korreloi suoraan äänestysaktiivisuuteen. Mitä huonommin ihmiset pystyivät erottamaan puolueita toisistaan, sitä todennäköisemmin he jättivät äänestämättä.

Taloudellisten tekijöiden merkitys vaikuttaa olevan suuri äänestysaktiivisuuteen. Työttömyyden määrän on todettu selvästi vaikuttavan osallistumiseen. Erityisesti liikkuvat äänestäjät, jotka samaistuvat heikosti puolueisiin, jäävät kotiin vaalipäivänä, jos he ovat tyytymättömiä taloudelliseen kehitykseen. (Bengtsson 2004b, 172–173.)

Äänestysprosentti näyttää tällä hetkellä väijäämättä laskevan tulevaisuudessa. Ilman erityisiä toimia kehitystä ei saada katkeamaan. Borg (2008, 103–104) listaa keinoja, joilla

mahdollisesti voimme kääntää kehityksen suuntaa:

Perusperiaatteet:

- Kaikille valitsijoille on turvattava riittävä mahdollisuus tehdä informoituja päätöksiä aidoista politiikkavaihtoehtoista
- Äänioikeutetulla tulee säilyä vapaus päättää itsenäisesti osallistumisesta vaaleihin
- Äänestämässä käyminen pitää olla helppoa ilman esteitä
- Voi toteutua vahvoja, mutta sanktioimattomia osallistumisnormeja

Keinot:

Erittäin hyvät keinot

- myönteisten osallistumisnormien vahvistaminen (vaalit)
- koulujen ja oppilaitoksien kansalaiskasvatus, joka tähtää laajasti erilaisten yhteiskunnallisen vaikuttamisen valmiuksien kehittymiseen
- vaalitavoitteiden erottuminen ja esillepano
- puoluevalinnan ja oman puolueen löytäminen
- ehdokasvalinnan ja oman ehdokkaan löytäminen
- äänestysajan ja vaalikampanjan tiivistäminen poistamalla välipäivät ennakköäänestyksen ja varsinaisen vaalipäivän väliltä

Melko hyvät keinot

- yleisten vaalien simuloinnin kouluissa ja oppilaitoksissa
- vaalikoneiden kehittäminen
- valtakunnallisen vaaliportaalin kehittäminen yleisiin vaaleihin

- viranomaisten mainospainotteiset aktivointikampanjat

Ei kovin hyvät keinot

- äänestysiän alentaminen
- etujärjestöjen mainospainotteiset aktivointikampanjat

Ei lainkaan hyvät keinot

- sanktioitu äänestyspakko
- osallistumispalkkiot (arpajaiset, rahapalkkiot jne.)

2.2 Yhteiskunnallinen aktiivisuus

2.2.1 Osallistuminen ja yhteiskunnallinen aktiivisuus

Mitä on osallistuminen? **Osallistuminen** itsessään on mukanaoloa. Ihmiset osallistuvat yhteiskunnalliseen elämään lukemattomilla erilaisilla tavoilla kuten vapaaehtoisissa pienryhmissä, ottamalla osaa erilaisiin joukkoharrastuksiin, osallistumalla yhdistystoimintaan ja osallistumalla työntekijänä yrityksen toimintaan. (Heikki Paloheimo, Matti Wiberg 1996s.200-210) Jäsenyys ja osallistuminen tapahtuu poliittisten organisaatioiden lisäksi esimerkiksi seuraavanlaisissa organisaatioissa: uskonnolliset järjestöt, urheilu- ja vapaa-ajan järjestöt, taide-, musiikki- ja koulutusjärjestöt, ammatilliset järjestöt, hyväntekeväisyysjärjestöt, vapaaehtoistoiminta, ympäristöjärjestöt, ammattiliitot, poliittiset puolueet ja muut järjestöt.

Yleisesti ottaen yhteiskunnallinen aktiivisuus lisääntyi 90-luvulla mitattuna aktiivisuutena erilaisissa järjestöissä. Ainoastaan kuuluminen poliittisiin puolueisiin väheni Itä-Euroopassa, mutta pysyi samana tai hieman lisääntyi Länsi-Euroopassa. Nuoret ovat aktiivisempia kuin vanhempi väestö, mutta keski-ikäiset ovat aktiivisimmat yhteiskunnassa kautta Euroopan. Vaikka on ennustettu, että sosiaalinen pääoma eli yhteiskunnallinen aktiivisuus olisi katoava luonnonvara, näyttää siltä, että se jopa vahvistuu ainakin nuorten parissa. (Spannring, Wallace, Haerpher 2001 s.32-46) EU-maiden nuorten osallistuminen kuitenkin yhteisön toimintaan on yleisesti ottaen vähäistä. Joka toinen ei kuulu mihinkään organisaatioon tai yhdistykseen. Urheiluseuraan kuuluminen oli yleisintä, seuraavaksi eniten uskonnollisiin järjestöihin; kylläkin selvästi vähäisempää. Vain 4.4% prosenttia kuului ammattiliittoon tai poliittiseen puolueeseen. Pohjoismaissa yleisesti ottaen neljäs tai viides kuului ammattiliittoon tai poliittiseen puolueeseen, mutta Suomessa kylläkin

vain n.12%. (Helena Helve 2001 s.201-218)

Suomalaisten nuorten **yhteiskunnallinen aktiivisuus** eli kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin kansainvälisen *Nuorten yhteiskunnallisen osaamisen, osallistumisen ja asenteiden tutkimus – ICCS 2009* mukaan osallistuminen koulussa ja yhteiskunnallisissa järjestöissä on huomattavasti keskitason alapuolella kansainvälisessä vertailussa vaikka yhteiskunnallinen tietämys onkin kansainvälistä kärkitasoa. (Thuneberg, Vesanen, Ruokolahti 2010 s.35-36)

Nuoret vetäytyvät perinteisistä edustuksellisen demokratian tavoista osallistua. Nuoret omaksuvat uudenlaisia vaikuttamisen muotoja esimerkiksi projektit, kansalaisjärjestöt, elämäntavat ja suora toiminta. On esitetty, että yhteiskunnan muuttuminen yksilöllisyyttä korostavaksi, arvojen ja traditioiden sekä sosiaalisten siteiden muuttuminen ovat syynä kiinnostuksen vähenemiselle yhteiskunnallisiin asioihin ja politiikkaan. (Thuneberg, Vesanen, Ruokolahti 2010 s.35-36) Aktiivisuus kohdistuu usein myös politiikan ulkopuolisiin asioihin, jotka koetaan omaksi. Esimerkkinä käy Tampere United -joukkueen sulkeminen Palloliiton sarjoista vedonlyöntivilppiepäilyn vuoksi, minkä jälkeen jalkapallofanien eli niin kutsutun Sinikaartin jäsenet perustivat oman yhdistyksen ja sitten jalkapallojoukkueen, mikä jatkaa emoseuran toimintaa. Tällainen kansalaisaktiivisuus on herättänyt huomiota jopa maamme rajojen ulkopuolella. (New York Times 30.4.2014)

2.2.2 Poliittinen osallistuminen

Mitä sitten on **poliittinen osallistuminen**? Poliittinen osallistuminen on Paloheimon ja Wibergin mukaan ”mukanaoloa poliittisessa toiminnassa”. Poliittinen toiminta heidän mukaansa on ”sellaista ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa esiin nousevien ongelmien

käsittelyä, missä ihmiset pyrkivät edistämään omia tavoitteitaan erilaisin vallankäytön keinoin”. Laajasti nähtynä poliittinen toiminta on kaikkea toimintaa, missä käytetään valtaa toisiin ihmisiin ja kapeammassa mielessä vain toimintaa poliittisissa organisaatioissa tai vaikuttamista poliittisiin organisaatioihin. Tavallisesti poliittisessa kielenkäytössä viitataan poliittisella osallistumisella poliittisten organisaatioiden toimintaan osallistumiseen tai niihin vaikuttamiseen. (Paloheimo, Wiberg 1996 s.200-210) Nuoret voidaan jakaa Marja Peltolan mukaan neljään ryhmään suhteessa poliittiseen aktiivisuuteen: moniaktiivit (n.31%), , jotka äänestävät ja ovat aktiivisia myös muuten tapaaäänestäjät (45%), joiden aktiivisuus rajoittuu äänestämiseen, vaihtoehtoaktiivit (n.6%), jotka eivät äänestä, mutta käyttävät muita vaikuttamisen muotoja (katso s.12, Sini Saarela) sekä passiiviset (n. 18%), jotka jäävät poliittisen aktiivisuuden ulkopuolelle. Yleisesti ottaen aktiivinen nuori yhdellä osa-alueella on aktiivinen useammallakin osa-alueella. (Thuneberg, Vesanen, Ruokolahti 2010 s.35-36)

Poliittisen osallistumisen yhteydessä tarkastellaan seuraavia asioita: (Paloheimo, Wiberg 1997 s. 201)

1. Ketkä osallistuvat toimintaan?
2. Mitkä ovat osallistujien motiivi ja tavoitteet?
3. Millaisella areenalla tai millaisessa organisaatiossa osallistutaan?
4. Osallistumisen muodot (eri aktiivisuuden muodot kuten puoluepolitiikka tai kansalaistottelemattomuus)
5. Mitkä tekijät vaikuttavat osallistumisen/osallistujien aktiivisuuteen tai passiivisuuteen?
6. Mitkä ovat osallistumisen tulokset/vaikutukset? (Vaikuttaako osallistuminen vaalien henkilövalintoihin tai asiakysymysten ratkaisuun?)

Nuoret ovat kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista, mutta politiikkaan suhtaudutaan laimeasti. Nuoret pitävät usein politiikkaa käsittämättömänä, tylsänä, epärehellisenä ja itselleen vieraana asiana. Nuoret ovat kuitenkin kiinnostuneita ympäristö-, maahanmuuttokysymyksistä, rasismista ja muukalaisvastaisuuden aiheuttamista kiistoista sekä köyhyydestä ja työttömyydestä. (Thuneberg, Vesanen, Ruokolahti 2010 s.35-43)

Mielenkiintoinen ilmiö on Sini Saarela. Edustaako hän modernia ihmistä, joka ei toimi politiikassa kaikkien asioiden parissa vaan taistelee kynsin hampain uskomansa asian puolesta ja on valmiina vaikka ottamaan riskejä ja rikkomaan pienessä määrin lakeja saadakseen vaikutusta aikaiseksi. The Guardian -lehti valitsi Sini Saarelan toiseksi ennen paavia vuoden henkilö -äänestyksessä. Häntä myös syytetään anarkistiksi ja rikolliseksi. Sini Saarela ilmoittaa, että ei voisi toimia Eduskunnassa tai Euroopan parlamentissa. Hän uskoo kansalaisjärjestöihin ja kansalaisaktivismiin. Saarela toimii omien sanojensa mukaan ”puolustuskyvyttömiä puolesta, oli ne sitten ihmisiä, eläimiä, elinympäristöjä tai harvinaisia kääpiä.” Se, että Saarela on vegaani, feministi ja mahdollisimman vähään kulutukseen tähtäävä askeettisesti elävä nainen, ehkä myös kuvaa tämän päivän poliittisesti aktiivista ihmistä, joka ei kuitenkaan ole mukana puoluepolitiikassa. (Aamulehti 12.1.2014)

Mikä saa ihmiset osallistumaan poliittisesti? Se on erityisesti tapa edistää toimijoiden yhteiskunnallisia päämääriä eli poliittisia päämääriä. Ihmisillä on tavoite muuttaa yhteiskuntaa haluamaansa suuntaan ja poliittisen osallistumisen keinoin he tavoittelevat sitä. Yhteiskunnallinen osallistuminen on tapana Paloheimon ja Wibergin (1997) mukaan jakaa *välineelliseen* ja *itseilmaukselliseen* osallistumiseen. Välineellinen

(instrumentaalinen) osallistuminen tähtää aina jonkin päämäärän saavuttamiseen. Itseilmauksellinen tai itsetarkoituksellinen (ekspressiivinen) osallistuminen ei ole väline tavoitteisiin vaan päämäärä ja arvo sinänsä. Osan ihmisistä, jotka osallistuvat poliittisiin tapahtumiin, osallistuminen ei itse asiassa olekaan poliittista osallistumista vaan itsetarkoituksellista yhteiskunnallista osallistumista. Esimerkiksi aikaisemmin oli hyvin yleistä osallistua vappumarsseille vaikka ei oltukaan kiinnostuneita politiikasta ollenkaan. Itse vappujuhla saattoi olla ainoastaan hauska tapahtuma, mihin haluttiin osallistua. (Paloheimo, Wiberg 1997 s. 201-203) Siitä saatettiin vetää johtopäätös, että tietyn puolueen joukkovoima oli suurempi kuin se todellisuudessa olikaan. Tänä päivänä tämä kyseinen traditio onkin kärsinyt inflaation ja osallistujamäärät eivät kerro enää edes välttämättä puolueen kannatuksen minimistäkään. Ehkä pitäisi järjestää paremmat bileet? Siis jos halutaan näyttävät väkimäärät poliittiseen tapahtumaan.

2.3 Poliittisten puolueiden merkitys

Äänestäjien samaistuminen johonkin puolueeseen tai poliittiseen aatesuuntaan johtuu monesta tekijästä. Sosiodemografiset ominaisuudet kuten sukupuoli, ikä, siviilisääty, koulutus, ammatti ja tulotaso selittävät kuitenkin aika huonosti kansalaisten äänestysvalintoja. Ainoastaan niiden osalta, joilla on vakiintunut puoluekanta, nämä tekijät antavat suuntaa äänestyskäyttäytymiseen. (Paloheimo ja Sundberg 2005, 200.) Aatteellinen identiteetin merkitys vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella on heikentynyt, mutta on edelleen paras yksittäinen puoluevalinnan selittäjä. Mitä enemmän äänestäjät korostavat oman ammattiryhmänsä etua, sitä perinteisemmällä luokkaaäänestämiskriteerillä heidän puoluevalintansa voidaan selittää. Puolueuskollisuus on vähentynyt, mutta vuonna 2003 eduskuntavaaleissa puolueuskollisia oli 60 prosenttia. (Paloheimo – Sundberg 2005, 201; Kestilä 2005, 358.)

Kestilän (2005, 358–359) mukaan uusia vedenjakajia ovat maaseutu–kaupunki-ulottuvuus sekä integraatio–itsenäisyys-ulottuvuus. Äänestäjien liikkuvuus on lisääntynyt. Yksittäiseen puolueeseen samaistuminen on vähentynyt, mutta määrättyyn aatesuuntaan samaistuminen todennäköisesti ei. Puoluesamaistuminen ja puolueuskollisuus ovat eri käsitteitä. Vaikka kansalainen on samaistunut johonkin puolueeseen, hän saattaa äänestää toista puoluetta. Samaistumisen kohde saattaa tietenkin vaihtua. (Paloheimo – Sundberg 2005, 196–197.)

Suomalainen monipuoluejärjestelmä ja konsensuspolitiikka hillitsevät toisten puolueiden voimakasta haastamista. Suomessa ei ole omaksuttu Ruotsin ja Norjan kaltaista blokkipolitiikkaa, missä hallituspohjan perusvaihtoehdot ovat selvillä jo etukäteen. Suomessa lähes kaikki puolueyhdistelmät ovat mahdollisia. Puolueen on samaan aikaa

erotuttava muista puolueista, mutta päästäkseen hallitukseen sen on pystyttävä yhteistyöhön yhden tai useamman puolueen kanssa. Tämä kehitys on vähentänyt puolueiden välisiä aatteellisia eroja. Erot ovat pienemmät kuin muissa Pohjoismaissa. (Karvonen – Paloheimo 2005, 297.) Vasemmisto- ja oikeistopuolueiden asteittainen lähentyminen kohti keskivertoäänestäjää (mediaaniäänestäjää) on johtanut sini-puna- ja sateenkaarihallitusten syntyyn ja puoluejärjestelmän asteittaiseen luhistumiseen (Kestilä 2005, 359). Vaikka vaalit 2011 olivat äänestäjien mielestä mielenkiintoiset, hallituksen kokoonpano tietyllä tavalla vesitti vaalituloksen merkityksen äänestäjien silmissä.

2.4 Yhteiskunnallisen vaikuttamisen eri muodot

Ihmisten halukkuus ja valmius vaikuttaa politiikkaan esimerkiksi vetoomusten, mielenosoitusten ja ostoboikottien avulla on suurempaa kuin koskaan aikaisemmin. Kansalaisten mielenkiinto politiikkaa kohtaan tällä tavalla on lisääntynyt. Kriittisyys puolueita kohtaan ei ole horjuttanut demokratian perusteita eikä johtanut yhteiskunnalliseen apatiaan kansalaisten keskuudessa. (Karvonen – Paloheimo 2005, 291.)

Erityisesti naiset ovat aktivoituneet politiikkaan miehiä enemmän. He äänestävät aktiivisemmin ja heidän osuutensa kasvaa tasaisesti puolueiden jäsenistöissä, kunnanvaltuustoissa, eduskunnassa ja muilla vaikuttamisen areenoilla. Puoluejäsenistössä oli miesenemmistö ainoastaan kaikkein vanhimmissa ikäluokissa. (Karvonen – Paloheimo 2005, 299–300.)

Kansalaisten aktiivisuus ei ole kuollut huolimatta äänestämisen vähenemisestä tai puoluejäsenyyden epäsuosiosta. Poliittinen aktiivisuus on saanut uusia muotoja kuten mielenosoitukset, vetoomusten allekirjoitukset ja kuluttajaboikotit. Uudet kansalaisliikkeet, kansainväliset yhteistyöverkostot ja aktiivisuus internetissä tarjoavat uusia areenoja poliittiselle aktiivisuudelle. (Norris 2002, 3–5.)

Sosiaalinen media on antanut uuden foorumin dialogille ja kansalaisten aktivoimiselle. Sosiaalisen median kautta saadaan välitettyä tietoa halutulle kohdennetulle yleisölle. Poliittista toimintaa on siirretty sosiaaliseen mediaan jo jonkin aikaa, mutta toistaiseksi vaatimattomin tuloksin. Tulevaisuudessa sosiaalisen median merkitys tulee vahvasti kasvamaan.

Puolueissa toimiminen vaihtelee merkittävästi maiden välillä. Puolueiden merkitys informaatiokanavana ja puolueeseen kuulumisen merkitys maailmanlaajuisesti näyttää vähenevän sen mukaan, miten hyvin ihmisillä on media käytettävissä ja varsinkin televisio. (Norris 2002, 219.) Suomessa erityisesti internetin laaja saavutettavuus ja sen hyödyntäminen monipuolisesti tietolähteenä vähentää puolueista saatavan tiedon merkitystä. Kun tietoa haetaan internetistä ja sosiaalisesta mediasta, pitää muistaa lähdekriittisyys. Sen tulisi olla yksi tärkeimmistä opeista koulussa.

2.5 Suora demokratia

Onko suora demokratia vastaus äänestäjien passiivisuuteen? Kun puhutaan suorasta demokratiasta, tarkoitetaan lähinnä kansalaisaloitetta ja kansanäänestyksiä (Anckar 2004, 37). Suorassa demokratiassa on monta hyvää puolta, joiden voisi kuvitella sopivan erinomaisesti nykyaikaiselle ihmiselle. Suoran demokratian sanotaan myös kehittävän ihmisiä ja tekevän heistä poliittisesti valistuneempia. Yhteisesti asioista päättäminen tekisi hallinnosta myös vahvemman ja demokraattisemman. Populistisesta näkökulmasta suora demokratia näyttää ihanteelliselta. Valitettavasti tällainen osallistuva politiikka pitää sisällään myös suuria ja hankalia haittoja. Kansalaisilla olisi käytännössä vain vähän aikaa päätöksentekoon ja päättämässä olisivat myös he, joiden tiedot ovat vajavaisia päätettävistä asioista. Suora demokratia saattaisi myös aiheuttaa suurempia ristiriitoja yhteiskunnassa, kun eri kansalaisryhmät asetettaisiin toisiaan vastaan. (Bengtsson 2004a, 10–11, Setälä 2004, 216.) Parhaimmillaan suora demokratia voi täydentää edustuksellista demokratiaa (Grönholm 2004, 283–284).

Suomessa on perinteisesti suhtauduttu penseästi suoraan demokratiaan; Nato-päätöksestä on kuitenkin annettu ymmärtää, että siitä järjestetään neuvoa antava kansanäänestys ja muun muassa Tampereella ollaan mahdollisesti siirtymässä jossain vaiheessa suoraan pormestarivaaliin. Sveitsissä, missä suora demokratia on laajemmin käytössä, on äänestysaktiivisuus alhaista, joten suora demokratiakaan ei välttämättä automaattisesti aktivoi kansalaisia. Lauri Karvosen ja Heikki Paloheimon (2005, 293–294) mukaan valtaosa suomalaisista on valmis kannattamaan suoraa demokratiaa esimerkiksi kansanäänestyksillä. Heidän mielestään tätä tulee kyllä tulkita osittain politiikkakielteisyyden ilmentymäksi. Kansanäänestyksiä kannattaa kaksi ryhmää: politiikasta vieraantuneet ja demokratian toimivuuteen luottavat. Politiikasta vieraantuneet

eivät luota puolueisiin eivätkä edustukselliseen demokratiaan ja he haluavat, että tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset päätettäisiin kansanäänestyksillä. Kansanäänestysdemokratian lisäämistä kannattavat myös demokratian toimivuuteen luottavat, jotka haluavat lisätä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia uusien osallistumismuotojen avulla.

Suora demokratia voi toimia korjaavana elementtinä tilanteessa, jossa hallitus ei anna tukea kansan enemmistön haluamalle muutokselle. Samalla hallitus olisi eräällä tavalla myös suoraan vastuussa kansalle. Kansa pystyisi näin kontrolloimaan poliittista eliittiä ja valta tavallaan jaettaisiin näiden kesken. (Anckar 2004, 37; Setälä 2004, 213; Grönholm 2004, 285.) Ehkä tällä tavoin kansalaisten kiinnostus yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan kasvaisi? Suora demokratia voi myös jarruttaa tärkeiden ja oikeudenmukaisten päätösten hyväksymistä esimerkiksi Sveitsissä naiset saivat äänioikeuden vasta 1971. Appenzellin kantonissa miehet eivät missään vaiheessa hyväksyneet äänioikeutta naisille kantonitason äänestyksissä ja Sveitsin korkeimman oikeuden päätöksellä se myönnettiin vasta 1990. (Switzerland's Long Way to Women's Right to Vote: <http://history-switzerland.geschichte-schweiz.ch/chronology-womens-right-vote-switzerland.html>)

Ehkä suora demokratia ei ole suora tie onneen, mutta saisiko suora vaikuttaminen asioihin nuoret innostumaan politiikasta? Olen keskustellut opiskelijoiden kanssa suorasta demokratiasta ja hyvin harvat heistä ovat olleet kiinnostuneita tekemään poliittisia päätöksiä. Ehkä kysymys on siitä, että käsite ja mahdollisuus ovat heille outoja. Suorassa demokratiassa on mahdollisuuksia ja sitä kannattaisi toteuttaa Suomessa jatkossa enemmän.

3. IHAN SAMA – VAI ONKO?

Tässä osiossa käsittelen nuorten suhdetta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen kuten äänestämiseen vaaleissa. Olen jakanut osion hypoteesieni mukaan alalukuihin, joissa pyrin kirjallisuuden avulla valaisemaan näitä eri osa-alueita.

3.1 Nuorten asenne yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan

Hypoteesini on, että ammattiin opiskelevat suhtautuvat hyvin negatiivisesti yhteiskuntaan, demokratiaan ja poliittiseen päätöksentekoon sekä poliitikkoihin ja puolueisiin.

Suomen poliittisen kulttuurin ehkä näkyvin piirre on ollut kriittisyys politiikkaa kohtaan. Poliittikka ja kansalaiset ovat etääntymässä toisistaan. Varsinkin nuoret pitävät edustuksellisen demokratian instituutioita vain muodollisuuksina. (Jääsaari – Martikainen 1991, 167–174.) Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen nuorilla ei ole yhteiskunnallisen toiminnan edellytyksenä olevaa kiinnostusta politiikkaa kohtaan eikä käsitystä kansalaisen toiminnan tärkeydestä demokratiassa. Suomalaiset nuoret ottavat osaa vain vähän ja heidän aikomuksensa osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan tulevaisuudessa on vähäinen. (Suutarinen 2002, 11, 20–17.)

Yhteiskunta on muuttunut ja ihmiset ovat entistä yksilöllisempiä; ollaan vähemmän riippuvaisia esimerkiksi yhteiskuntaluokasta, äidinkielestä tai uskonnosta. Nykynuorilla on politiikasta ja hyvästä kansalaisuudesta erilainen käsitys kuin vanhemmillaan. Nuoret eivät painota kansalaisuuden velvollisuuksia samalla tavalla vaan nuorilla on ihanteena aktiivikansalaisuus, suora vaikuttaminen yksittäisiin asiakysymyksiin. Sen sijaan poliittiseen puolueeseen sitoutuminen on vaikeampaa. (Grönlund 2009, 198–199.)

Nuoret ovat politiikan suhteen enemmän passiivisia kuin aktiivisia. Nuorten politiikka 2009 -tutkimuksessa havaittiin, että noin 70 prosenttia vastaajista oli vain vähän tai ei ollenkaan kiinnostuneita politiikasta, kun erittäin kiinnostuneita oli noin 6 prosenttia. Toisen asteen koulumuotoja vertailtaessa lukiolaiset ovat motivoituneempia osallistumaan vaaleihin. Ammattioppilaitoksen opiskelijoista 80 prosenttia vastaajista ei aio opiskella lisää historiaa ja yhteiskuntaoppia. Vain viisi prosenttia vastaajista ottaisi lisää kursseja, jos niitä olisi tarjolla. Lukiolaisista 66 prosenttia aikoi jatkaa aineiden opiskelua. Tähän vaikuttaa myös se, että lukiossa näitä aineita on tarjolla selvästi enemmän. (Koskimaa jne. 2010, 29, 41–44.) Kritisoisin tässä kohtaa tutkimuksen tekijöitä heidän lukiolähtöisestä kysymyksenasettelusta. Historia ei kuulu opiskeltaviin aineisiin ammatillisessa perustutkinnossa ja sen liittäminen yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen on mielestäni kyseenalainen. Suomessa yhteiskunnallisia aineita opettavat pääasiallisesti historian opettajat ja historian merkitys ylikorostuu yhteiskunnallisissa aineissa. Tutkimuksen kysymys ”Oletko aikeissa opiskella vielä lisäkursseja historiaa ja/tai yhteiskuntaoppia?” olisi pitänyt muotoilla toisin, jos olisi haluttu vertailla toisen asteen opiskelijoita tasapuolisesti. Kysymykset on selkeästi tehty lukiota varten ja ammatillista perustutkintoa opiskelevat opiskelijat on otettu mukaan ainoastaan tuomaan mielenkiintoa tutkimukselle. Mihin kysymykseen opiskelijat ovat itse asiassa vastanneet? Suomessa on yhteiskunnallista opetusta ihan liian vähän. Nyt onneksi näyttävät uudet opetussuunnitelman perusteet tuovan tähän muutosta. yhteiskuntaopin opetus alkaa jo alakoulussa neljännellä luokalla ja kestää koko peruskoulun. Sana demokratia toivottavasti tulee tutuksi jo pienillekin koululaisille. (Opetushallitus, perusteluluonnokset: <http://www.oph.fi/ops2016/perustelunnokset/perusopetus/103/0/yhteiskuntaoppi>) Uudet opetussuunnitelman perusteet tulevat voimaan 2016. Hyvänä esimerkkinä, millaista

yhteiskunnallinen oppiminen voisi olla alaluokilla, toimii Yrityskylä-hanke. Se on kuudennen luokan oppilaille tarkoitettu yhden päivän ja sitä edeltävän opiskelun paketti, missä lapset oppivat yhteiskunnan toimintaa itse toimimalla päivän jossain ammatissa Yrityskylässä. TAT eli Taloudellinen Tiedotustoimisto on hankkeen takana.

Lukiolaisnuoret kasvavat poliittisesti aktiivisemmassa ympäristössä kuin ammattiin opiskelevat nuoret. Kasvu ympäristöön kuuluvat perheen lisäksi kaveripiiri ja koulu. Internetin ja sosiaalisen median kautta kasvu ympäristö laajenee uusille alueille. Lukiolaisten lapsuudenkodeissa ja lähipiirissä keskustellaan enemmän yhteiskunnallisista asioista ja lukiolaisten lähipiiri on kiinnostuneempi yhteiskunnallisista asioista kuin ammattikoululaisten. (Koskimaa jne. 2010, 14–15, 23–24.) Tässä tutkimuksessani pyrin selvittämään, kuinka kriittisiä ammattiin opiskelevat nuoret yhteiskuntaa ja vaikuttamista kohtaan todella ovat.

3.2 Nuorten yhteiskunnallinen tietämys

Hypoteesini on, että tiedot yhteiskunnasta opiskelijoilla ovat huonot. Opiskelijat eivät tunne demokratian periaatteita ja käsitteitä erityisen hyvin. Opiskelijat eivät tunne vaikutusmahdollisuuksiaan.

Aion tutkia myös ammattiin opiskelevien nuorten poliittista tietämystä. Grönlundin (2009, 175–177) mukaan poliittinen tieto koostuu niistä valmiuksista, joita kansalainen tarvitsee politiikkaa ymmärtääkseen. Poliittinen tieto liittyy päätöksenteon sääntöihin sekä kansalaisten ymmärrykseen puolueiden ja poliitikkojen eroista. Lisäksi se on tietoa ajankohtaisesta poliittisesta keskustelusta ja puolueiden ja poliitikkojen mielipiteistä ajankohtaisista kiistakysymyksistä. Kun poliittista tietoa mitataan, haastattelun luotettavuus (reliabiliteetti) ja pätevyys (validiteetti) ovat riippuvaisia haastateltavien yhteistyöhalukkuudesta ja rehellisyydestä.

Yhdysvalloissa on havaittu, että vaikka äänestäjien koulutustaso on tuntuvasti kohonnut viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana, heidän tietotasonsa politiikasta ei ole parantunut. Suomen poliittisen tietotason on todettu olevan keskimäärin vähintään tyydyttävällä tasolla (Grönlund 2009, 178). Vaikuttaa siltä, että tietämys ei ole ammattikoululaisten parissa erityisen hyvä. Grönlundin (2009, 184–185, 187, 194–195) mukaan koko nuorimman ikäluokan eli alle 25-vuotiaiden tietotaso on vuoden 2003 tutkimuksessa selvästi heikompi kuin vanhempien ikäluokkien. Myös koulutus lisää tietämystä ja sen merkitys on suurempi kuin iän ja sukupuolen. Eduskuntavaaleissa äänestäneiden tietämys on selkeästi parempi kuin äänestämättä jättäneiden.

Suomalaisten nuorten tietämys on kansainvälisesti ihan hyvää. Nuoret ovat omaksuneet

demokratian perusteisiin kuuluvat tiedot ja taidot sekä ovat omaksuneet oman maansa poliittisen kulttuurin. Nuorten yhteiskunnallinen tietous ei ulotu syvemmälle demokratian olemukseen. He eivät pystyneet käsittelemään poliittisia muutoksia tai politiikan ja talouselämän yhteyttä. Suomen pärjäämiseen vertailussa vaikuttaa aika hyvin toimiva koulutusjärjestelmä. (Suutarinen 2002, 13.)

Ammattikoululaisten ja lukiolaisten yhteiskunnallisen opetuksen tavoitteissa on selkeitä eroja. Lukiolaisista pyritään kasvattamaan osallistuvia vaikuttajia, kun taas ammattikoululaisista velvollisuudentuntoisia hallintoalamaisia. Eroja voidaan pitää yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden kannalta epäilyttäviltä. Lukiolaiset opiskelevat yhteiskunnallisia aineita nelinkertaisen määrän ammattikoululaisiin verrattuna. Pakollisten ja valinnaisten kurssien määrä on suurempi lukioissa. Historia on laskettu mukaan vertailuun. (Koskimaa jne. 2010, 4–5, 20–21.) Suuri ongelma on myös lähituntien erot ammattikoululaisten ja lukiolaisten välillä. Yksi opintoviikko koostuu 40 työtunnista. Esimerkiksi Pirkanmaan ammattiopistossa yhden kurssin lähiopetustuntimäärä on 28 ja Tampereen ammattiopistossa 32. Näistä kahdesta muodostetussa Tredussa eli Tampereen seudun ammattiopistossa lähituntimäärä on 28 ja monissa ammattioppilaitoksissa jopa 26 tuntia. Lukioissa normaali lähituntimäärä on 32–38 tuntia. Ammattioppilaitoksissa kotitehtävien määrä on olematon, mutta lukioissa niiden osuus on merkittävä. Käytännössä ammattikoululaiset ovat huonommassa asemassa ja saavat selkeästi vähemmän opetusta. Juuri ammattiin opiskeleville erityisesti lähiopetustunnit ovat oleellisen tärkeitä: he tarvitsevat ohjausta ja käytännönläheistä, yhteisöllistä, tekemällä oppimista. Syynä tähän eriarvoisuuteen on pitkälti oppilaitosten talous: opettajien työtunneista ei haluta maksaa ja tuottoa on lisätty vähentämällä lähitunteja. Tilanteen muuttaminen vaatisi hallitustason linjausta.

3.3 Nuorten äänestysaktiivisuuden kehitys

Hypoteesini on, että ammattiin opiskelevat ovat tulevaisuuden nukkuvia äänestäjiä.

Nuorten äänestämättömyyttä on tutkittu Suomessa aika paljon. Kansainvälisestikin on havaittu, että nuorten äänestysaktiivisuus jää selkeästi vanhempien ikäluokkien äänestysaktiivisuutta pienemmäksi. Ainoastaan kaikkein iäkkäimpien äänestäjien äänestysaktiivisuus on yhtä alhaista, mutta se voidaan ymmärtää helpommin johtuvan konkreettisista äänestyksen käynnin esteistä. Äänestysprosentteja nuorten osalta ei ole tilastoitu Suomessa virallisesti ja niitä on selvitetty ainoastaan erilaisissa tutkimushankkeissa. Suomea paremmin ja pidempään nuorten äänestysaktiivisuutta on seurattu Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Ruotsissa alle 30-vuotiaiden äänestysaktiivisuus jää noin 15 prosenttia alle maan kokonaistason ja erityisesti ensikertalaisäänestäjien äänestämättömyys on vielä paljon yleisempää. Vuonna 1999 alle 30-vuotiaiden äänestysvilkkaus Suomessa oli myös 15 prosenttia matalampi kuin koko äänestysprosentti. (Borg 2008, 16.) Yhdysvalloissa alle 25-vuotiaiden äänestysprosentti on noin 25–30 prosenttia pienempi kuin koko valitsijakunnan. Suomessa äänestysaktiivisuus vaaleissa on yleisissä vaaleissa pienentynyt jo pidempään. Nuoret eivät kuitenkaan ole tähän pelkästään syypäitä, koska nuorten osuus koko valitsijakunnasta on pieni. Vuoden 2007 eduskuntavaalien äänioikeutetuista vain 17,2 prosenttia oli 18–29-vuotiaita. (Borg 2009, 149–150.)

Yleisinä perusteluina erottuivat myös kiinnostamattomuus ja politiikan pitäminen yhdentekevänä. Melko säännönmukainen äänioikeuden käyttö näyttää edellyttävän

ainakin jonkinlaista kiinnostusta politiikkaan. (Borg 2009, 166–168.) Ammattioppilaitoksia ja lukioita verrattaessa on havaittu, että lukiolaisten motivaatio osallistua vaaleihin on korkeampi kuin ammattioppilaitoksessa opiskelevien. Ammattioppilaitosten opiskelijoiden vanhempien äänestysaktiivisuus on selvästi matalampi kuin lukiolaisten vanhempien. (Koskimaa jne. 2010, 17–19, 32.)

Nuorimmissa ikäluokissa puoluekenttään kiinnittymättömien ja samalla toistuvasti äänioikeuttaan käyttämättä jättävien osuus on enemmän kuin yksi kolmannes. Vanhemmissa ikäluokissa määrä jäi noin kymmeneen prosenttiin. Tärkeimpänä syynä nuorten äänestämättömyyteen 2007 vaaleissa oli välinpitämättömyys (38 %) eli he eivät viitsineet käydä äänestämässä. Monet olivat myös sitä mieltä, että yksi ääni ei vaikuta vaalin lopputulokseen. (Borg 2009, 170–171.)

3.4 Nuorten vaikuttamisen muodot

Hypoteesini on, että suurimmat poliittiset puolueet eivät tunnu läheisiltä ammattikoululaisille. Perinteiset vasemmistopuolueet ovat menettäneet asemiaan ammattikoululaisten parissa. Parhaiten vetoavat populistiset oikeistopuolueet ja erityisesti muukalaisvastaiset puolueet.

Hypoteesini on, että äänestämisen perusteena on enemmän henkilön persoona tai asia/aate, jota hän ajaa, kuin puolue

-

Hypoteesini on, että opiskelijat eivät usko voivansa vaikuttaa yhteiskunnassa. He eivät koe äänestämistä vaikuttamisena. Kansalaistottelemattomuus nähdään parempana vaikuttamisen muotona kuin äänestäminen tai muu poliittinen aktiivisuus.

Toimiminen perinteisissä puolueissa ei ole kiinnostavaa nuorten mielestä. Siihen on monia syitä. Vaikuttaisi siltä, että ammattiin opiskelevat nuoret eivät enää koe vasemmistopuolueita omikseen. Sen sijaan populistiset ja maahanmuuttovastaiset puolueet lisäävät suosiotaan. Väli-Suomen median Sunnuntaisuomalaisen Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan suomalaiset kylläkin suhtautuvat sallivasti maahanmuuttajiin. Puolueiden kannattajista sallivimpia olivat vihreät, RKP:läiset sekä keskustalaiset. Perussuomalaisen, kristillisten ja kokoomuslaisten äänestäjien asennetta kuvasi maassa maan tavalla -ajattelu. Loppujen lopuksi tutkimuksen mukaan suomalaiset vaikuttivat hyvinkin vapaamielisiltä, eivätkä perussuomalaisetkaan olleet erityisen maahanmuuttokriittisiä. (Aamulehti 6.12.2010.)

Suomalaiset nuoret suhtautuvat varsin myönteisesti maahanmuuttajien oikeuksiin. Kaksi

kolmasosaa nuorista hyväksyy maahanmuuttajien oikeuden säilyttää elämäntapansa ja kielensä, saada äänioikeus ja kansalaisoikeudet. Jopa 90 prosenttia hyväksyy maahanmuuttajien lapsille samat opiskelumahdollisuudet. Suomalaiset sijoittuvat kansainvälisessä vertailussa hieman keskiarvon alapuolelle. Poikien ja tyttöjen ero oli suurin kansainvälisesti verrattuna. Suomalaiset pojat suhtautuivat selvästi kielteisemmin maahanmuuttajien asenteisiin kuin tytöt. Suomalaisia poikia kriittisemmin maahanmuuttajiin suhtautuivat vain Sveitsin, Slovenian ja Saksan pojat. Tanskassa tulos oli yhtä suuri. Huomattavaa on, että näissä maissa maahanmuuttajia on Suomea enemmän. (Suutarinen 2002, 36–37.)

Voiko nuori tai edes vanhempi äänestäjä olla enää kiinnostunut politiikasta, koska eroja puolueiden välillä on entistä vaikeampi tehdä? Kestilän (2005, 360) mukaan jälkiteollisissa yhteiskunnissa äänestäjän sijoittuminen vasemmisto–oikeisto-akselille on enemmän riippuvainen ammatillisista kyvyistä ja työskentelysektorista kuin yhteiskuntaluokasta. Kansainväliselle kilpailulle herkäät yksityisen sektorin työntekijät voivat lakata tukemasta hyvinvointivaltiota, kun taas julkisen sektorin työntekijät ovat innokkaampia puolustamaan sitä. Alemman koulutuksen saaneet ovat erityisen vastaanottavaisia oikeisto-autoritaariselle ideologialle. Osa nuorista aikuisista kokee, että kukaan ei tee mitään heidän hyväkseen. Heidän toiveensa sivuutetaan siitä huolimatta, että he tuntevat noudattaneensa yhteiskunnan vaatimuksia hankkimalla ammatin, tekemällä töitä ja maksamalla veroja. Jäsentyvätön tyytymättömyys saattaa ruokkia uskoa auktoriteetteihin, mitä on pidetty suomalaisille tyypillisenä piirteenä. (Jääsaari – Martikainen 1991, 68.)

Millainen vaikutus on ehdokkaan henkilöllä, persoonalla? Voiko sen vaikutus olla suurempi kuin puolueen? Esimerkiksi vuoden 2007 vaalien yhteydessä järjestin oppituntien

yhteydessä koevaalit: Kangasalan toimipisteessä Kristillisdemokraattien Jorma Jussila sai äänivyöryn. Hän toimii kirkon nuorisotyöntekijänä Kangasalla ja on saavuttanut suuren luottamuksen paikallisen nuorison parissa. Uskon, että nuoret eivät äänestäneet Kristillisdemokraatteja puolueena vaan henkilöä. Jussilan äänisaalis oli hyvä myös uurnilla. Monet puolueiden vaikuttajat kaipailevat listavaaleja, jolloin puolueen vaikutusvalta kasvaisi selkeästi. Uskon kyllä, että kiinnostus vaaleja kohtaan entisestään vähenisi sen myötä.

Lauri Karvosen (2009, 121–122) mukaan politiikka on henkilöitymässä Suomessa, mutta kehitys ei ole nopeaa tai dramaattista. Asiaan on vaikuttanut selvästi perustuslain muutos, jossa pääministerin asema vahvistui ja eduskuntavaaleista on tullut samalla pääministerivaalit. Erityisesti eurovaaleissa, missä koko maa on ollut yhtenä vaalipiirinä, yksittäisten ehdokkaiden asema on korostunut. Se on näkynyt niin sanottujen julkkisehdokkaiden suurena määränä.

Pelkkä äänestämättömyyteen tai toimimiseen perinteisissä puolueissa tuijottaminen ei kerro tyhjentävästi nuorten ja samalla tulevien sukupolvien nihkeästä suhtautumisesta politiikkaan. Nuorilla on kuitenkin erilainen tapa hahmottaa politiikkaa ja heillä on erilaisia osallistumis- ja kiinnittymismuotoja. Esimerkiksi internetin tietosisältöjen käyttäjinä nuoret ovat muita ikäryhmiä selvästi aktiivisempia. (Borg 2009, 151.) Ehdokkaat ovat jo huomanneetkin uudet mediat kuten esimerkiksi blogit, Facebook, Twitter, Youtube, LinkedIn, Instagram, Pinterest, IRC-galleria ja Erityisesti Barack Obaman presidentinvaalikampanja onnistui erinomaisesti hyödyntämään sosiaalista mediaa. Tietyn ryhmän aktivoimisessa ja informoimisessa esimerkiksi Whatsappin tyyppiset mobiililaitteisiin soveltuvat pikaviestiohjelmistot eli appsit ovat toimivia. Tarvittaessa

mielenosoitus tai anarkistien tempaus saadaan kokoon minuuteissa.

Suomalaiset ovat kansainvälisessä vertailuissa kaikkein vähiten kiinnostuneita osallistumaan erilaisiin poliittisiin aktiviteetteihin kuten keräämään nimiä vetoomukseen tai osallistumaan rauhanomaiseen marssiin tai mielenosoitukseen. Suomalaiset olivat myös vähiten halukkaita suoraan toimintaan verrattuna Pohjoismaihin ja kansainvälisesti. Tässä kohtaa tyttöjen ja poikien välillä oli selkeä ero Suomessa ja kansainvälisesti, sillä pojat olivat valmiimpia suoraan toimintaan kuin tytöt. (Suutarinen 2002, 25–31.) Nuoret ikäluokat suhtautuvat vanhempia myönteisemmin sekä laillisiin että laittomiin osallistumismuotoihin. Paljon koulutusta saaneet asennoituivat vähän koulutusta saaneita myönteisemmin rauhanomaisiin osallistumismuotoihin, mutta vähän koulutusta saaneilla oli myönteisempi käsitys osallistumismuodoista, joihin saattaa liittyä väkivaltaa. (Bengtsson 2005, 157–161.)

Mitä enemmän on tietoa, sitä enemmän on poliittista osallistumista, mikä pitää sisällään erilaisia keinoja vaikuttaa:

- kirjoittamalla yleisönosastoon,
- ottamalla yhteyttä päättäjiin,
- allekirjoittamalla erilaisia vetoomuksia,
- osallistumalla poliittisen puolueen tai muun järjestön toimintaan,
- pyrkimällä vaikuttamaan ruokavaliovalinnoilla, kuluttamalla tai boikotoimalla,
- osallistumalla protesteihin ja rauhanomaisiin mielenosoituksiin
- osallistumalla lakkoihin

Eräänlaisena kiistaakin aiheuttavana vaikuttamisen muoto on

- kansalaistottelemattomuus

Kyse on vain vähäisestä lain rikkomisesta tärkeän asian puolesta. Vihreä liike Suomessa sai alkunsa tällaisesta toiminnasta ja esimerkiksi Greenpeace pitää tätä keinovalikoimissaan.

On myös keinoja, jotka voidaan luokitella joko arveluttaviksi tai suorastaan rikollisiksi muodoiksi, koska ne saattavat sisältää väkivaltaa tai rikoksen. Suurin osa näistä on onneksi harvinaisia meillä Suomessa. Jotkin keinot tuntuvat rankoilta vaihtoehdoilta, mutta ei tarvitse mennä kauas Suomen historiassa, kun voimme todeta näiden olleen tyypillisiä myös meillä. Monissa Euroopan maissa nämä valitettavasti ovat arkipäivää:

- mielenosoitukset, joihin ilmenee väkivaltaa
- sotkeminen, rikkominen ja muu ilkivalta
- uhkailu, ahdistelu ja väkivalta
- poliittiset murhat
- terrorismi

Suomessa on nähty viimeisen puolen vuoden aikana uudenlaista anarkistista liikehdintää, mikä on saanut paljon huomiota mediassa. Itsenäisyyspäivän mellakat Tampereella eli niin sanottu Kiakkovieras-tapahtuma osoitti pinnan alla kytevän. Vappuna 2014 jälleen Tampereella poliisi otti rajut otteet anarkistien mielenosoittajia kohtaan. Onko nähtävissä jatkossa lisää vastaavia tapahtumia? Luulen, että on.

Toimiva demokratia on tärkeä, jotta voimme välttää kansalaisten turhautumisen ja turvautumisen rikollisiin keinoihin. Oikeaan tietoon perustuva mielipiteenmuodostus on tärkeää, koska vaaliosallistumisen vähentymisestä huolimatta kansalaisten kiinnostus politiikkaa kohtaan on pikemminkin lisääntymässä ja poliittinen osallistuminen muilla kuin

vaali- ja puolueareenoilla lisääntyy koko ajan. (Grönlund 2009, 200.) Nuoret ovat usein valmiita suoraan toimintaan tärkeäksi kokemansa asian puolesta ja eivät välttämättä luota, että asioihin pystyisi vaikuttamaan perinteisten väylien kautta.

Erityisesti nuorille markkinoiden rooli näkyy kulutus- ja elämäntapapolitikointina, jota nuoret aikuiset toteuttavat osto- ja kulutusvalintoina. Tämä uudenlainen politiikka on asiakysymyksiä korostavaa ja omalta osaltaan horjuttaa perinteisten puolueiden asemaa. Kuluttaminen ja kulutusvalinnat ovat poliittisia ratkaisuja, joilla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisen kehityksen suuntaan. Nämä yksilölliset valinnat koetaan vaaleissa äänestämistä moraalisesti arvokkaammiksi ja tehokkaammiksi. Markkinoista on tullut puolueiden johtamien vaalien kilpailija. Kuluttaminen yhteiskunnallisena kannanottona osoittaa suurta yhteiskunnallista kiinnostusta ja valveutuneisuutta. Vaikka toiminnalla pyritään nopeisiin tuloksiin, nuoret pystyvät varmasti hahmottamaan ja toimimaan myös pidemmän aikavälin poliittisten tavoitteiden hyväksi. Hyvänä esimerkkinä toimii ympäristönsuojelu. (Martikainen – Wass 2002, 12–13.)

4. TUTKIMUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 ”Ne on vaan amitsupellejä!” Puolet ikäluokasta käyvät ammattikoulun.

Karvanopat heiluu ja poppi soi, kun ammattikoululaiset tulevat paikalle mopoautoillaan tai vanhoilla tuunatuilla autoillaan. Kehon kieli saattaa olla hyvinkin vahvasti opettajakuntaa ja auktoriteetteja vastustavaa ja kielenkäyttö välillä erittäin törkeää. Ovatko nämä nuoret epäoleellisia yhteiskunnan kannalta vai miksi kiinnostus heitä kohtaan on ollut näin vähäistä. Vai onko mahdollisesti niin, että yhteiskunnassa vaikuttavat henkilöt ovat taustaltaan lukion käyneitä ja mahdollisesti edelleen yliopistossa opiskelleita. Oma maailma on niin kaukana ammattikoululaisten maailmasta. Ehkä ei ole tietoa siitä, että ammattikoululaiset muodostavat yli puolet ikäluokasta? Voidaanko olla välinpitämättömiä siitä, mitä he ajattelevat yhteiskunnasta?

Me olemme huolissamme siitä, että muodolliset yhteiskunnallisen vaikuttamisen muodot eivät tunnu kiinnostavan kansalaisia. Äänestysaktiivisuus pienenee koko ajan ja uudet sukupolvet passivoituvat entisestään. Miten käy yhteiskunnallisen elämän? Jääkö asioista päättäminen liian harvojen käsiin? Miten voisimme kehittää yhteiskuntaamme niin, että kansalaiset ottaisivat aktiivisemman vaikuttamisen roolin? Jakautuuko yhteiskunta hyväosaisiin aktiivisiin kansalaisiin ja mahdollisesti vähemmän koulutettuihin passiivisiin kansalaisiin? Ammattikoululaisia tutkimalla voisimme ehkä päästä totuuden lähteille; miten nuoret kokevat politiikan ja vaikuttamisen. Voimmeko ehkä päätellä tuloksista, mihin suuntaan voimme kehittää yhteiskuntaa?

Suoritin kyselytutkimuksen Pirkanmaan ammattikoulussa 2011 keväällä toukokuussa eduskuntavaalien jälkeen. Käytin kyselytutkimuksessa kyselykaavaketta, mihin opiskelijat vastasivat kirjallisesti minun läsnä ollessa oppituntien yhteydessä. Aikaisemmista tutkimuksista poiketen vastausprosentti oli paikallaolijoista 100 prosenttia. Vastauksia sain yhteensä 204 kappaletta. Myös ensimmäistä kertaa tehtiin tutkimus erityisesti ammattikoululaisia varten. Pysin kyselytutkimuksellani vastaamaan seuraaviin tutkimusongelmiin:

”Merkittävin tutkimusongelmani on: miten ammattiin opiskelevat nuoret suhtautuvat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä politiikkaan yleensä?”

Selvitän lisäksi seuraavia tutkimusongelmia:

- 1. Tutkin ammattikoululaisten äänestamisaktiivisuutta ja syitä äänestämiseen tai äänestämättä jättämiseen.*
- 2. Onko olemassa vaihtoehtoisia vaikuttamisen muotoja, jotka ovat heille läheisempiä?*
- 3. Innostaisiko suora demokratia nuoria aktiivisemmiksi vaikuttajiksi?*
- 4. Mitkä puolueet ovat tuntuvat läheisimmiltä? Mikä on suhtautuminen puolueisiin yleensä?*
- 5. Onko muita järjestöjä tai ryhmiä, jotka tuntuvat puolueita läheisimmiltä?*

Kyselykaavakkeessa (liite 1) käytin monivalintakysymyksiä sekä avoimia tehtäviä, joihin vastattiin omin sanoin.

4.2 "Ei vain jaksa kiinnostaa" Ovatko ammattikoululaiset kiinnostuneita politiikasta?

Kysymykseen "Kuinka kiinnostunut olet suomalaisen politiikan seuraamisesta? Perustele." vastasi kaikki 181 kyselytutkimukseen osallistunutta. Perusteluissa positiivisemmin politiikan seuraamiseen suhteutuneet käyttivät enemmän vaivaa myös perusteluiden kirjaamiseen. Tietenkin erittäin mielenkiintoisia ovat negatiivisesti suhtautuneiden kommentit. 181:stä vastaajasta 55 ei ollut lainkaan kiinnostunut politiikasta ja 87 vastaajaa ei ollut kovin kiinnostunut politiikasta. Melko kiinnostunut oli 33 ja ainoastaan 6 vastaajaa oli erittäin kiinnostunut. (Vastaajia oli yhteensä 204, 23 jätti vastaamatta kysymykseen)

30,3% ei lainkaan kiinnostunut

48% ei kovin kiinnostunut politiikasta

18,2% melko kiinnostunut politiikasta

3,3% erittäin kiinnostunut

Tuloksista voidaan lukea, että 78,3% vastaajista ei ole lainkaan tai vain vähän kiinnostunut politiikasta. Tulokset ovat karua kertomaa. Vain noin kolme prosenttia ammattikoululaisista kokee politiikan erittäin kiinnostavaksi. Siinä onkin sitten haastetta esimerkiksi yhteiskunnallisten aineiden opettajalle, miten saada herätettyä mielenkiintoa yhteiskunnallisen päätöksentekoon. Tässä riittää myös ajateltavaa sekä poliitikoille että tutkijoille, miten muuttaa tämän tilanteen. Jos halutaan nostaa äänestysprosenttia, niin jotain on tehtävä.

HYPOTEESSI 1:

Hypoteesini oli, että ammattiin opiskelevat suhtautuvat hyvin negatiivisesti yhteiskuntaan, demokratiaan ja poliittiseen päätöksentekoon sekä poliitikkoihin ja puolueisiin.

Vastauksista ilmeni se, mitä hypoteesissani pelkäsin. Hypoteesin olettaus pitää suurimmalta osin paikkaansa. Yhteiskuntaan suhtautuminen ei ollut kyselyn mukaan erityisen negatiivinen sinänsä, mutta demokratiaan suhtauduttiin jopa odotuksia penseämmin. Poliittinen päätöksenteko, poliitikot ja puolueet koettiin selvästi etäisinä. Opiskelijat ilmoittivat, että eivät ymmärrä poliittisen päätöksenteon menetelmiä ja pitivät koko politiikkaa erittäin tylsänä asiana. He kokivat, että poliitikot eivät olleet luotettavia ja että he toimivat itsekkäistä lähtökohdista ja pyrkivät ainoastaan ajamaan omaa etuaan. Silloin ajankohtainen torkkupeittoasia oli selvästi heitä ärsyttänyt tapahtuma. Vaikuttaa siltä, että sen edelleenkin on ihmisten mielissä. Opiskelijat ottavat sen ensimmäisenä esille, kun keskustellaan kansanedustajista tai Eduskunnasta. Kansa ei ole unohtanut torkkupeittoja. Toinen ihmisten mieliä kuumentava asia on selvästi kansanedustajien palkankorotukset. Opiskelijat kokevat, että kansanedustajien työ on helppoa ja lähinnä kokkareilla edustamista, niin turha siitä on vielä palkkaakin maksaa. vanha poliittinen iskulause 80-luvulta ”Rötösherrat kuriin!” taitaisi purra edelleen kansan syviin riveihin.

HYPOTEESSI 3:

Hypoteesini oli, että ammattiin opiskelevat ovat tulevaisuuden nukkuvia äänestäjiä.

Kyselytutkimuksen perusteella äänestää aikoo ainoastaan

TULOKSET:

35% (68) äänestää kaikissa vaaleissa

35% (68) äänestää osassa vaaleista tai ovat epävarmoja äänestäjiä

29% (56) ei äänestä missään vaaleissa

Suosituin vaaleista oli presidentinvaalit ja selvästi epäsuosituin eurovaalit. Eduskuntavaalit koettiin myös tärkeäksi, mutta moni oli valmis jättämään kunnallisvaalit väliin. Eurovaalien epäsuosin ymmärtää, koska Europarlamentin vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset ja ainakaan niitä ei tunneta ja suomalaisten äänillä on hyvin vähäinen merkitys yli 500 miljoonan asukkaan yhteisössä. Outoa on mielestäni, että kunnallisvaalit eivät kiinnosta, koska siinä todella pääsee vaikuttamaan oman kuntansa päätöksentekoon. Yleinen ongelma on ollutkin, että kunnallisvaalit eivät kiinnosta äänestäjiä.

35% äänestäjistä olivat aktiivisia äänestäjiä. Toinen 35% oli valmis äänestämään joissain vaaleissa ja presidentinvaalit oli selkeä suosikki. Myös Eduskuntavaaleissa oltiin valmiita äänestämään usein. Vuoden 2011 Eduskuntavaalit olivat huomiota herättävän jännittävät eli silloinen tilanne varmasti nosti prosenttia jonkun verran. Uskoisin, että olemme palanneet normaaliin ja samanlaista ”jytky”-huomiota ei ole odotettavissa seuraavalla kerralla. 29% ammattikoululaisista on täysin vaalivaikuttamisen ulkopuolella.

Heikkeneekö luottamus politiikkaan jatkossa, kun presidentti-instituutiota on rajusti ajettu alas. Uskon, että luottamus politiikkaan ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin vähenee entisestään. Suomessa on perinteisesti luotettu vahvaan presidenttiin ja historiallisesti kuninkaaseen. Valtionpäämiehen on katsottu ajavan paremmin kansan asiaa kuin eduskunnan, kunnanvaltuustojen tai vaikka virkamiesten. Valtionpäämiehen on katsottu

suojelevan huonoilta päättäjiltä.

Ovatko ammattikoululaiset tulevaisuuden nukkuvia äänestäjiä, siihen tämä tutkimus ei anna täydellistä vastausta. Uskoisin, että ovat erityisesti vaaravyöhykkeessä. Tietenkin, miten ammattikouluissa myös opiskeltaisiin yhteiskunnan toimintaa ja politiikkaa. Tieto lisää kuitenkin tutkimusten perusteella aktiivisuutta. Vaikka ammattikouluissa olisikin paljon yhteiskunnallisiksi katsottavia oppiaineita, ne useimmiten ovat työelämään tai yrittäjyyteen liittyviä. Puhdas yhteiskunnallinen opetus puuttuu aika lailla kokonaan. Mihin olemme nyt menossa, kun opetussuunnitelmien perusteet muuttuvat, en tiedä. Yhteiskunnallisia aineita lisätään, mutta sisällöt saattavat olla jotain muuta. Oleellista on myös, miten koulutuskonserneja valvotaan tai velvoitetaan opettamaan tiettyjä sisältöjä. Tärkeää on myös, että yhteiskunnallisia aineita opettaa henkilö, joka on sitoutunut opetussuunnitelmiin ja on osaava.

- "En jaksa perehtyä asioihin, kun on paljon muutakin mietittävää." "Ei vain jaksa kiinnostaa niin paljon. Kyllä joihinkin asioihin on mielipiteet, muttei kaikkiin, koska en seuraa aktiivisesti. Tylsää seurattavaa" "Parempaakin tekemistä" "En jaksa seurata"
- "Välillä kiinnostaa, että mihin tää Suomi on oikein menossa" "En hirveästi seuraa, jotkut päätökset ovat aika tyhmiä _____. Ja tukipaketit ovat osittain turhia koska se maksaa Suomen valtiolle (EU-tukipaketit?)"
- "En tiedä siitä tarpeeksi." "En ole koskaan oppinut seuraamaan politiikkaa ja siksi kiinnostuskin puuttuu." "Ei kiinnosta koska en

ymmärrä siitä mitään. Tylsää.” ”koska mua ei todellakaan kiinnosta jos esim. hitleristä tai jostain muusta ihmisestä puhutaan.”

- ”Muutokset ovat niin pienet.” ”Sähläävät” ”Suomi on vielä niin pieni ettei se vaikuta juuri maailmanpolitiikkaan.” ”Ei ole oikein kiinnostusta kun ei ne mitään kuitenkaan aikaan saa.”
- ”Kaikki poliitikot on jotain paskanaamoja joita ei jaksakaan kuunnella” ”Poliitikot eivät vaikuta luotettavilta ja politiikka on usein pitkäveteistä” ”Ne puhuu niin outoja asioita ja oudoin termein ja poliitikot on tumma puku päällä kulkevia tärkeileviä ihmisiä.” ” On mielenkiintoista seurata ”koulutettujen apinoiden” touhua. Ei voi kuin ihmetellä, kuinka raha on saanut ihmiset niin sokeiksi ja yleinen on todella surkeaa ja median liioittelu kaikissa asioissa on kohtuutonta ja sinisilmäiset kansalaiset uskoo järjestelmään.”
- ”Haluaisin tietoa politiikasta kyllä nykyinen tietous on heikko. Siksi se ei nyt kauheasti kiinnosta kun asioista ei paljon ymmärrä.” ”En ymmärrä > Ei kiinnosta” ”Olen kiinnostunut jonkin verran. Monet poliittiset asiat tuntuvat vaan kovin monimutkaisilta.”
- ”Kyllä se tietysti vähän kiinnostaa, mutta kun kaikki on sujunut suht hyvin siellä, niin ei tarvitse seuralla.”

Lisää kommentteja: Positiivisia...?

- ”Hyvä tietää missä mennään”
- ”Vaalien jälkeen kiinnostus on noussut kun tilanne on jotenkin hektinen” ”Kerrankin politiikassa on tapahtunut jotain jännittävää, mielenkiintoista ja vallankumouksellista.”

- "Politiikan seuraaminen minulle tärkeää, koska kuulun erääseen vähemmistöön jota kaikki puolueet eivät "suosi" (gay?)" "Haluan vaikuttaa itse asioihin esim. äänestämällä ja haluan olla perillä Suomen asioista." "Mielestäni on tärkeää olla mukana kaikessa mihin pystyy" "On hyvä pysyä maailman menon mukana. Esim uuden presidentin valinta on tärkeää."
- "Uskon, että osallistumalla poliittiseen toimintaan voimme vaikuttaa oikeuksiimme ja siihen mikä on mahdollista yhteiskunnassa. Omalla toiminnalla voimme vaikuttaa." "Koska voin toiminnallani vaikuttaa itseäni koskeviin asioihin."
- "Seuraan aktiivisesti politiikkaa kaikista tiedotusvälineistä" "Etenkin nyt vaalivuonna tullut seurattua. Muutenkin tässä vanhetessa alkanut kiinnostaa se, että mitäs ne siellä oikein tekeekään." "Seuraan Tv:stä, lakiuudistusten läpimenoa, mielipideohjelmia ym"
- "Koska politiikka on arkipäiväämme. Joka päivä televisiosta, lehdistä, uutisista ja ennen kaikkea kansalaisilta saa kuulla poliittisista asioista. erityisesti vaalien aikaan." "Kaikki vaikuttaa minuun henkilökohtaisesti haluan tietää mitä tapahtuu."
- "Minua kiinnostaa millaiset ihmiset päättävät ja ketä syyttää kun kaikki kusee".

HYPOTEESSI 2:

Hypoteesini oli, että tiedot yhteiskunnasta opiskelijoilla ovat huonot. Opiskelijat eivät tunne demokratian periaatteita ja käsitteitä erityisen hyvin. Opiskelijat eivät tunne vaikutusmahdollisuuksiaan.

Kyselyn perusteella opiskelijoiden tietämys demokratian periaatteista tai käsitteistä oli erittäin vajavainen. Yleisperiaate kansanvallasta ja äänestämisestä oli kyllä sinänsä tuttu. Tarkempaa esimerkiksi Suomen poliittisen järjestelmän tuntemusta ei ollut. Kuinka paljon osaamista ja tietoa sitten tarvitaan, että demokraattinen järjestelmä toimii? Vai tarvitaanko sitä ollenkaan? Varmasti tarvitaan! Yleinen kommentti oli, että ei kiinnosta, kun en ymmärrä. Yleissivistys ja teorian tiedämys ammattikoululaisilla oli vähäinen. Selkeästi se juontaa teoria-aineiden vähäiseen opetukseen sekä motivaation puutteeseen. Voisi ajatella, että opiskelijat eivät tunne vaikutusmahdollisuuksiaan, mutta ainakin tällaisella tekniikalla kysyttäessä erilaisista vaikuttamisen tavoista, opiskelijat ilmoittivat hyvin monenlaiset tavat vaikuttaa mahdollisiksi.

HYPOTEESSI 6:

Hypoteesini on, että opiskelijat eivät usko voivansa vaikuttaa yhteiskunnassa. He eivät koe äänestämistä vaikuttamisena. Kansalaistottelemattomuus nähdään parempana vaikuttamisen muotona kuin äänestäminen tai muu poliittinen aktiivisuus.

Mitkä ovat ammattikoululaisten **vaikuttamisen tavat**? Yllättävää tutkimuksessa mielestäni oli, että ammattikoululaiset ilmaisivat laajasti erilaisia tapoja, miten he joko voisivat vaikuttaa tai vaikuttavat yhteiskunnassa.

Tutkimuksen perusteella siis äänestämistä ei koettu merkittäväksi tavaksi vaikuttaa. Tutkimuksessa selvisi, että ammattikoululaiset olivat sen sijaan valmiita vaikuttamaan monin eri tavoin saadakseen muutoksia aikaan yhteiskunnassa. Periaatteessa kaikkia

ehdotettuja tapoja vaikuttaa oltiin valmiita käyttämään vähintään jossain määrin, mutta tietyt tavat nousivat selkeämmin esiin:

1. Kirjoittaa internetin keskustelualueelle

- internetti ja sosiaalinen media on tuttu ja turvallinen väline nuorille ja sen merkitys nousee vuosi vuodelta. Kuitenkaan esimerkiksi Twitteriä ei tunnettu 2011 oikeastaan ja tänä päivänä siitä on tullut päivittäistä arkea ja tv-ohjelmien aikana Twitter-kommentit ajankohtaisiin asioihin ponnahtavat kaikkien näkyviin. Silti opiskelijat käyttävät edelleen vähän Twitteriä.

2. Kirjoittaa omalle Facebook-sivulle kantaaottavasti

- Facebook on säilyttänyt vahvan aseman, mutta tämän hetken nuoret ovat samaan aikaan monessa mediassa yhtä aikaan ja somen uudet sovellukset tulevat ja menevät sellaista vauhtia, että vanhemmat sukupolvet eivät pysy mukana. Puolueilla on tässä myös paljon kirittävää. Facebook ei kuitenkaan ole menettänyt kokonaan nuoria väitteistä huolimatta. He ovat vain useassa mediassa läsnä koko ajan.

3. Allekirjoittamalla kirjallisen adressin tai vetoomuksen

- Suomessa on pitkät perinteet adressien kirjoittamisessa jo venäläistämisajoilta, kun haluttiin vedota maan monarkkiin saadaksemme suojelua venäläisiltä vallanpitäjiltä. Edelleen olemme innokkaita laittamaan nimiämme vetoomuksiin.

4. Kirjoittaa Facebookiin ystävän sivulle kantaaottavasti

5. Osallistua vetoomukseen Facebookissa tai muualla internetissä

- netti on tuonut adressit ja vetoomukset jopa liian lähelle, että saattaa laittaa nimensä johonkin, mihin ei hetken harkinnan jälkeen

laittaisikaan.

-

Kyselyn jälkeen on tullut hienoja vaikuttamisen muotoja netissä, mitkä lähentelevät suoraa demokratiaa eli kansalaisaloite.fi, Kuntalaisaloite.fi sekä Otakantaa.fi. Näitä en ehtinyt ottamaan huomioon kyselyssäni.

Mielenkiintoista oli, että ammattikoululaiset olivat valmiita myös ryhtymään laksoon, osallistumaan mielenosoitukseen tai protestoimaan julkisesti tarvittaessa saavuttaakseen tavoitteensa. Moni oli valmis olemaan yhteydessä myös päättäjiin tarvittaessa. Jopa yllättävän moni oli valmis kuitenkin myös asettumaan vaaleissa ehdolle tai toimimaan puolueessa, joten ei puolueiden tilanne aivan lohduton kuitenkaan ole.

Ehkä mielenkiintoisinta oli kuluttamalla vaikuttamisen suosio. Ammattikoululaiset olivat käyttäneet näitä keinoja tai monet olivat valmiita käyttämään:

1. Boikotoimalla jotain tuotetta tai palvelua
2. Ruokavalinnoilla, syömällä luomuruokaa tai lähiruokaa
3. Syömällä kasvisruokaa
4. Ostamalla Reilun kaupan -tuotteita
5. Käyttämällä julkisia kulkuvälineitä suojellakseen luontoa

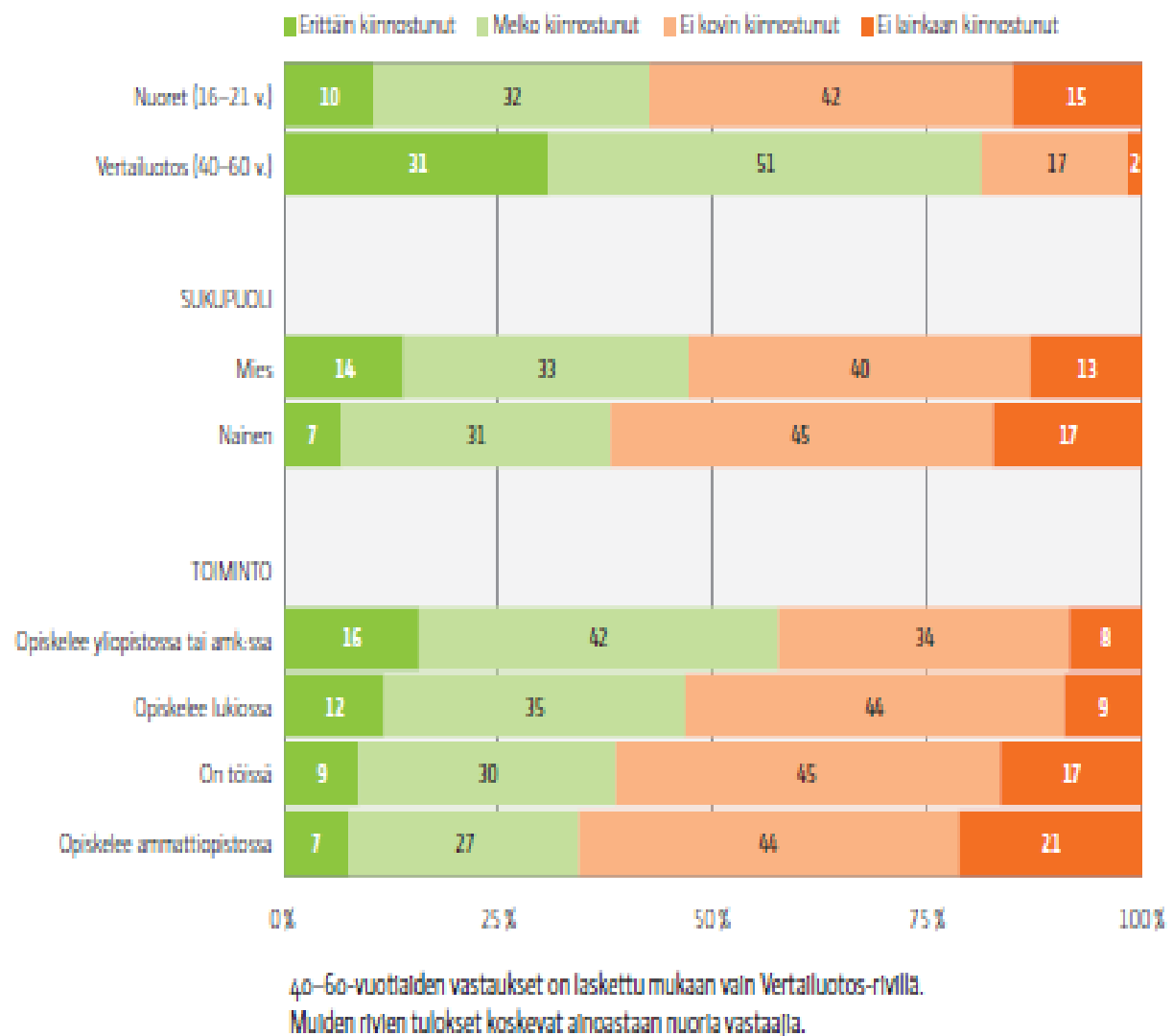
Luonnonsuojelu on selvästi asia, mihin myös ammattikoululaiset ovat valmiita tarttumaan esimerkiksi eettisillä valinnoilla kaupassa. Kasvisruuan suosio lisääntyy ja nimenomaan eettisistä, poliittisista lähtökohdista. Sillä voidaan vaikuttaa muun muassa eläinten kohtaloon ja ilmastonmuutokseen. Lähiruuan merkitys on noussut jopa luomuruuan ohi viimeisten vuosien aikana.

Kansalaistottelemattomuus nähtiin yleisesti hyväksyttynä. Oltiin valmiita rikkomaan lievästi lakia huolimatta pienestä rangaistusuhasta vaikuttaakseen johonkin heille tärkeään asiaan. jotkut olivat valmiita hyväksymään myös mellakoinnin ja riehumisen sekä sabotaasit kuten esimerkiksi kettujen vapauttamiset tarhoista. Olemmeko näkemässä tulevaisuudessa enemmänkin anarkistisia purkauksia kuten ”Kiakkovieras”-mallakan Tampereella itsenäisyyspäivänä 2013?

Vertailun vuoksi grafiikka Thunebergin, Vesasen ja Ruokolahden tutkimuksesta Mitä välii? Tutkimus nuorten suhteesta politiikkaan 2010.

KUVAAJA 1. KIINNOSTUS POLITIIKAN SEURAAMISEEN

Kuinka kiinnostunut olet suomalaisen politiikan seuraamisesta?

(Mitä välii? Tutkimus nuorten suhteesta politiikkaan. Thuneberg, Vesanen, Ruokolahti 2010. s. 37)

4.3 ”Onhan se parempi kuin diktatuuri”. Ammattikoululaisten ajatuksia demokratiasta.

Opiskelijoilta kysyttiin ”Onko demokraattinen järjestelmä (kansanvalta) sinulle tärkeä? Kysymyksessä pyydettiin myös perustelemaan vastauksensa. Kysymyksen heikkoutena voi pitää sitä, että emme voi tietää, miten nämä nuoret käsittävät sanan ”demokratia”. Vielä vaikeampi käsitteenä on varmasti ”demokraattinen järjestelmä”. Mitä tarkoittaa esimerkiksi järjestelmä, voi kysyä. Selventääkseni käsitettä olen laittanut sulkuihin ”kansanvalta”. Varmaa on vain se, että jokainen ymmärtää jokaisen sanan hieman eri tavalla.

Yleisenä huomiona voi sanoa, että myöskin ne, jota eivät olleet kiinnostuneita politiikan seuraamisesta, pitivät demokratiaa tärkeänä. naiset kommentoivat aihetta selvästi enemmän ja huolellisemmin.

Yhteensä 204 haastateltua vastasivat seuraavasti kysymykseen:

61 naista vastasi kyllä (% kaikista)

52 naista vastasi ei (25% kaikista)

46 miestä vastasi kyllä (% kaikista)

45 miestä vastasi ei (22% kaikista)

Kyllä vastauksia 53%

Ei vastauksia 47%

Yllättävää opiskelijoiden vastauksissa oli mielestäni demokraattisen järjestelmän

merkityksen vähyys vastauksissa. Odotin henkilökohtaisesti, että huolimatta kaikesta skeptisyydestä ja mahdollisesta välipitämättömyydestä politiikkaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan itse demokratiaa ei olisi kyseenalaistettu. Voi olla, että kysymyksenasettelu oli huono ja kysymyksen muotoilu olisi voinut olla selkeämpi. Mielestäni ei voida olettaa minkään termin osaamista itsestään selvänä. Onko mahdollisesti niin, että vastaajat eivät ole ymmärtäneet kysymystä? Hyvin harvat paperit jäivät kuitenkin tyhjäksi kokonaan ja hyvin harvassa paperissa luki, ettei ymmärrä kysymystä. Voisiko paremmalla koulutuksella kuitenkin vaikuttaa asiaan?

Kuinka ohut demokratiamme onkaan? Olen aina ajatellut, että Suomen demokraattinen järjestelmä on erityisen vahva, koska jo vuodesta 1906 on rakennettu suomalaista demokratiaa. Itsenäistymisen jälkeen Suomen poliittinen järjestelmä luotiin ja samalla se laitettiin kovimpaan mahdolliseen testiin sisällissodassa 1918. Sen jälkeen epävakaus demokratiassa jatkui Lapuan liikkeen myötä aina Mäntsälän kapinaan 1932, jonka jälkeen demokraattinen järjestelmä Suomessa vakiintui. Pitkään Suomessa hallitukset vaihtuivat tiuhaan tahtiin, mutta nykyään on enemmän sääntö kuin poikkeus, että hallitus istuu koko vaalikauden. Voisiko Suomen demokratia olla menossa uudestaan kohti epävakaampia aikoja, jos äänestäjien asenne järjestelmää kohtaa on näin välinpitämätön? Onko mahdollista, että populistisia ja jopa demokraattista järjestelmää vastustavia liikkeitä rantautuu enenemässä määrin Suomeen?

POLITIIKAN SEURAAMISEEN NEGATIIVISESTI SUHTAUTUNEET:

Opiskelijoiden kommentteja:

- "Ei oikeestaan. Vaikka kansa valitsee kansanedustajat yms niin ite ne päätöksensä tekee ja omaa etuaan tavoittelee tai sellainen kuva on tullu. Poliitikkojen palkankorotukset yms."
- "en tiä", "Ei, koska en ymmärrä siitä mitään", "Ei",
- "Ei en tiedä asiasta"
- "No semmoinen perustärkeä, muttei kuitenkaan 10 tärkeimmän asian joukossa."

Positiivisia:

- "On, sillä minulle on tärkeää että kansalla on mahdollisuus vaikuttaa."
"Kyllä, on mahdollista vaikuttaa päätöksiin äänestämällä" "On, koska jokaisella on oltava mahdollisuus/oikeus vaikuttaa (maansa) epäkohtiin ja muihin asioihin.", "No onhan se. On kiva voida vaikuttaa.", "Ihmisen oikeudet kansalaisena on aina hyvä, mitä enemmän päätösvaltaa, sen parempi", "On koska voin vaikuttaa asioihin" "On, koska se vaikuttaa jokapäiväiseen elämään", "No onhan se tärkeää, että kansakin pääsee päättämään maan asioista.", "On, kansalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa."
-

Mielenkiintoisia/erilaisia:

- "Kai se on. Kansa saa itse päättää omista asioistaan ja se on ihan hyvä, kun kukaan muu ei niihin nokkaansa tunge."
- "Se ei ole tärkeää, koska hallinnointi toimii paremmin asiantuntijoiden kuin kansalaisten toimesta."
- "On se tärkeä, tähän mennessä suhteellisen hyvin toiminut ."

Vaikutusmahdollisuuksia voisi parantaa. Uskon, että demokraattisessa kansanvallassa yksilönvapaudet toteutuvat paremmin.”

- ”On tärkeä voida vaikuttaa / tulevaisuudessa valita itse ehdokkaita ja äänestää”
- On se Koska se on havaittu toimivaksi. .”,
- ”On. haluan uskoa, että minun mielipiteilläni ja äänelläni on vähän, ja kaikilla on yhtäläinen oikeus kaikkeen.”
- ”Ei ole. Koska järjestelmä on huono ja poliisikin vaan turvaa rikkaiden omaisuutta.”
- ”En oikein tiedä, oon vähän tiedoton vielä oman laiskuuden takia.”
- ”On tärkeä, saan itse vaikuttaa asioihin ja maa tuntuu turvallisemmalta demokraattisena.”
- **”Tottakai, koska haluan elää hyvinvointivaltiossa.”**

POLITIIKAN SEURAAMISEEN POSITIIVISESTI SUHTAUTUNEET:

Positiivisesti politiikan seuraamiseen suhtautuneet:

- ”On ehdottomasti. Suoraa demokratiaa pitäisi lisätä huomattavasti. Se on kuitenkin yhteisten asioiden päättämistä. Kaikkien äänet pitäisi saada kuuluviin.”, ”On sillä kansa voi vaikuttaa päätöksiin. Diktatuurissa vain yksi henkilö tai muutama samaa ajatteleva hoitaa vallan.”, ”Kyllä, koska historia näyttää että diktatuurit poikivat täyttä mielivaltaa eikä edistä kansalaisten hyvinvointia. Demokratia saattaa toimia hitaasti, mutta se on huonoista vaihtoehdoista paras”, ”Kyllä, sillä mikään muu järjestelmä ei ole toiminut tähän mennessä. Tällä tavalla saadaan edes vähän kansan ääntä kuuluviin.”, ”Kyllä. Sitten

kansalaisillakin on enemmän valtaa”. ”On. Koska on oikeudenmukaisempaa antaa kansan päättää.”, ”On, koska se on ajankohtainen asia. Se on tärkeää, koska jokaisella on oikeus päättää ja tuoda mielipiteensä esille.”, ”On. Sen avulla voimme vaikuttaa valtiomme asioihin.”, ”On. Saa itse vaikuttaa asioihin eikä asioiden päättäminen ole suunnattu vain yhdelle.”

4.4 ”Minun mielipiteeni ei ole kovin hyvä, joten parempi etten pääse äänestämään.” Suora demokratia

”Kansan tulisi päättää, eikä kansanedustajien”

Suomessa ei ole totuttu kysymään kansalaisten mielipidettä kansanäänestyksissä tai edes neuvoa antavissa kansanäänestyksissä. Vain kaksi kertaa on Suomessa käytetty neuvoa antavaa kansanäänestystä; kieltolain purkamiseksi ja Euroopan unioniin liittymisestä. Voisiko suoran demokratian lisäämisellä saada nuoret ja kansalaiset muutenkin kiinnostumaan enemmän yhteisistä asioista. Olisivatko ammattikoululaiset halukkaita vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin äänestämällä suoraan asiakysymyksistä?

Nettipalvelut kansalaisaloite.fi, Kuntalaisaloite.fi sekä Otakantaa.fi hyödyntävät ihmisten halua vaikuttaa ja hyödyntävät eräällä tavalla suoraa demokratiaa. Hienoa, että on saatu suora kanava Eduskuntaan ja päätöksentekijöihin.

Suoraan demokratiaan kyselyn perusteella ammattikoululaiset suhtautuivat seuraavasti:

NAISET

positiivisesti 69 (33% kaikista)

negatiivisesti 32 (15%)

en tiedä/tyhjä 13 (6%)

MIEHET

positiivisesti 42 (20%)

negatiivisesti 32 (15%)

en tiedä/tyhjä 20 (10%)

(208 summa)

Kysymykseen ”Haluaisitko äänestää kansanäänestyksessä tärkeimmistä päätöksistä esim. Natoon liittymisestä? Perustele” opiskelijat perustelivat seuraavasti:

- ”Tottakai, koska se vaikuttaa kansaan”,
MIEHET:
- ”Jos demokratiaa halutaan toteuttaa, kansanäänestykset olisivat osa sitä.” ”Hallitus sanelee liikaa eikä vaihdu vaikka kansa äänestäisi vastaan”
- ”Joissain tapauksissa kyllä, sillä aina ei ole saaman mielipiteen omaavaa kansanedustajaa”
- ”Kyllä Natoon liittyminen on typerää. Pysyttäisiin nyt vain Venäjän kanssa väleissä. Kun sota syttyy niin Venäjä vastassa. Ei hyvä.”
- ”Kyllä. Se olisi reilumpaa kansalaisia kohtaan.” ”Kyllä, enempi äänestyksiä niin kannat selviää paremmin.”
- ”Kyllä siitä voisi äänestää ja toisaalta olen puolustusyhteistyön kannalla ja ison armeijan reservin luopumisen kannalla.”
- ”Kyllä, muuten 200 kansan joukosta valittua pääsee täysin itsevaltaisesti sen valitsemaan.” ”kyllä, koska se on koko Suomen asia eikä vain muutaman henkilön harkinnassa.” ”Kyllä. Kansa saa päättää ja he saavat mitä haluavat.” ”Kansa itse päättää ja kestää

seuraamukset marisematta.”

- ”Suomi ei kuulu Natoon!” ”Päätös vaikuttaa niin paljon niin moneen ihmiseen ettei sitä voida noin vain sivuuttaa ja antaa vain päättäjille päätösvalta” ”Haluan tietää että olen kertonut oman mielipiteeni.” ”Se (Nato) olisi niin iso juttu, että kansalaisten mielipiteillä olisi varmaan suuri merkitys” ”Jokaisen kansalaisen etu saada päättää itseän vaikuttavista asioista.” ” Nämä ovat suuria asioita ja koskettavat kaikkia jollain tavalla. Kaikkien mielipiteet tulisi kuulla. En kannata Natoon liittymistä.”
- Haluaisin, mutta lopullisen päätöksen voisi tehdä joku muu.” ”Riippuu. Jos tietäisin asiasta niin sitten ☺”
- ”Saisi oman mielipiteensä kuuluville” ”Saisi kansan ääntäkin kuunnella ettei vain ole muutama henkilö joka päättää kaikkien puolesta.” ”Eivät kansanedustajat ja puolueet tiedä”. ”Ainakin antaisin oman panokseni päätökseen” ”Koska eduskuntaan en luota.”
- ”Näin saataisiin oikeasti kansa päättämään asioista. Toisaalta isoissa kysymyksissä on ehkä hyvä, kun päättäjät tekevät lopulliset päätökset, sillä moni äänestäjä ei tiedä tarpeeksi asioista.
- ”Sitten olisin oman mielipiteeni antanut eteenpäin eikä tarvitsisi valittaa jälkikäteen” En kyllä tiedä miellyttäisikö se tulos, mutta joo äänesty, yhteenveto, kompromissi.”
- ”Haluaisin vaikei politiikka kovinkaan kiinnosta, tällaisiin asioihin olisi silti hyvä pystyä vaikuttamaan.”
-

El:

- ” ”Ei kiinnosta.” ”En, koska en ymmärrä asioista.”
- ”Antaa eduskunnan hoitaa. Suomessa on paljon epäpäteviä äänioikeutettuja kuten vaaleissa nähtiin” ”En, koska suurin osa ihmisistä äänestäisi vaikka eivät tiedä asian vaikutuksia.” ”En haluaisi tai en tiiä. Riippuu mitä äänestää mutta Natosta en haluaisi äänestää, koska loppujen lopuksi harva tietää Natosta mitään ja itellä ei oo hajuakaan et mikä se on.”
- ”En oikein tiedä, koska voi olla että ihmiset äänestäisivät vääristä syistä”
- ”Kyllä ja ei. Kyllä, koska isojen kihojen tulee tietää, mitä kansa on mieltä. E, koska en tiedä menisinkö kumminkaan äänestämään.”
- ” ”Tavalliset” ihmiset eivät tiedä näistä asioista tarpeeksi voidakseen äänestää järkevästi.”

Kysymykseen ”Pitäisikö suoraa demokratiaa lisätä enemmänkin? Haluaisitko osallistua päätöksentekoon vähemmän merkittävimmissäkin ratkaisuissa esim. tietunnelin rakentaminen Tampereella? Perustele.”

- ”Haluaisin, koska mielestäni tunneli on turha ja nekin rahat voisi sijoittaa opiskelijoihin”, ”Mielestäni suurin osa hallituksessa sun muissa tapahtuvista päätöksistä tulisi esittää myös kansalle vaikkei nyt ihan jokaista asiaa mutta pienetkin asiat ovat merkittäviä.”
- ”Pitäisi lisätä räjähdysmäisen paljon. Tämä on meidän yhteiskuntamme ja päätökset vaikeuttavat kaikkien elämään tavalla tai

toisella.”

- MIEHET:
- ”Kansalla tulisi olla vaikutus kumota kaupungin suunnitelmia.” Nokialla Nokianvirran lähellä tehtyihin tienreunassa oleviin ....??
- ”Tottakai! Nämä koulutetut ihmiset luulevat tietävänsä kaiken. Vaikkakin koko elämä on mennyt penkillä istuen. Koittakaa elää yhteiskunnan hampaissa niin tiedätte, miksi on vihaisia kansalaisia.”
- ”Kyllä asioita voitaisiin alkaa toteuttaa ripeämmin kun huomattaisiin kuinka moni oikeasti kannattaisi ideaa.”
- ”Suoraa demokratiaa voisi lisätä varsinkin kun oikeudet voisivat merkittävästi muuttua”
- ”Kyllä, koska saisi todellisuudessa valita mihin raha menee.”
- ”Pitäisi. Kansalaisilla on oikeus mielipiteeseen ja sen huomioon ottamiseen. Ihmiset voivat ottaa kantaa heitä koskevista asioista ja näin vaikuttaa.” ”Kyllä pitäisi lisätä, pienet nippeliasiat eivät kiinnosta.”
- ”Toisinaan. haluan tietää, mitä paikkakunnallani tapahtuu” ”Kyllä omaa paikkakuntaani koskeviin äänestyksiin voisin osallistua.” ”Jos vähemmän merkittävä ratkaisu koskisi kotipaikkakuntaa niin silloin äänestäisin.”
- ”Ehkä silloin Suomi olisi sellainen kuin kansalaiset sen haluaisivat olevankin.” ”Ois kiva jos veron maksajiltakin kysyttäisiin.” ”Silloin saisimme tietää, mitä mieltä kansalaiset ovat”.
- ”Olsi mukavampaa saada vaikuttaa asioihin ennen niiden päätöstä. Yleensä vaikutetaan vain jos siitä koetaan myöhempää haittaa.”
- ”Kyllä niihinkin, koska ei niissä ole melkein mitään järkeä”

- "Voisi sitä vähän lisätä, mutta vain suurissa koko maata koskevilla päätöksillä" "Vähemmän tärkeillä voisi riittää epävirallinen netti tms äänestys, jonka päättäjät todella huomioisivat."
- "Kai. En tiedä miksi. Kai se on se pieni valan tunne, mikä tulee pienen vaikutusmahdollisuuden mukana."
- Kansanäänestyksiä ei saa olla liikaa mutta tärkeät asiat on hyvä äänestää. Kansanedustajien äänestys riittää. En varmaan äänestäisi pienemmissä asioissa jos ne eivät itseäni kosketa." "Pitäisi ehdottomasti! Me täällä elämme, joten meidän tulisi myös saada vaikuttaa asioihimme." "Sillä ei ole paljon väliä. Jos kyse on suuremmasta päätöksestä, mielestäni kaikilla, myös minulla on oikeus päätökseen."
- "Poliitikot ja kansanedustajat eivät aina tiedä, mikä on kansalle parasta" "Onhan se kiva, jos eduskunnassa kiinnostuttaisiin kansalaistenkin mielipiteestä joten voisin halutakin äänestää."
- "Varsinkin "pienissä" asioissa haluaisin äänestää!"

Ei:

- "Ei tarvitse. Kanta monesti ihan arkijärjen mukainen." "Hallinto päättäköön". "En koska poliitikoilla on käytössään tilastotietoja ja muita tärkeitä tietoja joiden pohjalta he tekevät päätöksiä. Tavalliset kansalaiset joutuisivat turvautumaan mutu-tuntumaan." "En osaa kuitenkaan tarkkaan arvioida hyötyjä ja haittoja".
- "Kyllä noi tietää ilman meidän päätöksiä paremmin et miten tiet kannattaa rakentaa." "En halua, koska tuskin äänestäisin"
- "En kai äänestäisi tai emt"

- "Vähemmän tärkeitä asioita minun elämässä" Tampereen "pomot" tai päämiehet saisivat mielestäni päättää sellaiset asiat, ettei kaikesta tarvitse äänestää." "Pienemmät asiat voi jättää kunnalle ym"
- "No ihan sama, koska ei äänestä ole mitään hyötyä, kun ei siellä saada mitään aikaiseksi." "En tiedä, ei oikein tuo demokratia kiinnosta."

4.5 Suhtautuminen puolueisiin ja poliittisiin kysymyksiin

HYPOTEESSI 4:

Hypoteesini oli, että suurimmat poliittiset puolueet eivät tunnu läheisiltä ammattikoululaisille. Perinteiset vasemmistopuolueet ovat menettäneet asemiaan ammattikoululaisten parissa. Parhaiten vetoavat populistiset oikeistopuolueet ja erityisesti muukalaisvastaiset puolueet.

HYPOTEESSI 5:

Hypoteesini oli, että äänestämisen perusteena on enemmän henkilön persoona tai asia/aate, jota hän ajaa, kuin puolue.

Ammattikoululaiset vastasivat 2011 juuri vaalien jälkeen ja silloin perusuomalaisilla oli kova suosio ja buumi päällä. Varmastikin ajankohta vaikutti vastauksiin. Hienoa ajankohdassa oli se, että oli aitoa kiinnostusta ja innostusta vaaleihin liittyen. Saattaa olla, että tilanne on muuttunut ”jytken” tasaannuttua. Edelleenkin Perussuomalaisella puolueella on hyvät kannatusluvut. Ammattikoululaiset vastasivat seuraavasti:

1. Ilman kantaa tai se ei selvinnyt vastauksesta oli 33% (65)
2. Perussuomalaiset saivat 23% (45) 35% kantaa ottaneista
3. Keskusta 11% (22) 17% kantaa ottaneista
4. Sdp 9% (17) 13% kantaa ottaneista
5. Vihreät 8% (16) 12,5% kantaa ottaneista
6. Kokoomus 7% (13) 10% kantaa ottaneista
7. Kristillisdemokraatit 3% (5) 4% kantaa ottaneista

8. Vasemmistoliitto 2% (4) 3% kantaa ottaneista

9. Muut 3% (6, Piraattipuolue, Vapauspuolue) 4,5% kantaa ottaneista

Perussuomalaisten suosio oli selvä. Jos otetaan epävarmat äänestäjät pois ja verrataan vasemmistoa ja perussuomalaisia, jotka molemmat ovat ilmoittaneet edustavansa työväestöä, niin vasemmistolla on yhteensä 16% kantansa päättäneistä, kun perussuomalaisilla on 35%.

Miksi perussuomalaiset puhuttelevat paremmin ammattikoululaisia? Ainakin he puhuvat enemmän heidän kieltään eivätkä pelkää käyttää alatyylä tai puhua asioista, mistä nuoret oikeasti keskustelevat. Perussuomalaiset eivät ole välittäneet politiikan korrekteista säännöistä vaan ovat puhuneet maahanmuutosta ja muista epäsuosituista aiheista, mitkä kiinnostavat ammattikoulunuoria sekä selvästi muitakin, kun katsoo Perussuomalaisen puolueen kannatusta. Voidaan jossitella, mitä hallitusvastuu olisi tehnyt puolueen suosiolle. Maahanmuutto, maahanmuuttajat, opintotuet, erilaiset tuet ja työttömyyskorvauksen suuruus ovat selvästi ammattikoulun nuorille tärkeitä aiheita, kun he valitsevat edustajaansa. Homojen ja lesbojen oikeuksista he ovat hyvinkin liberaaleja ja hyväksyvät saman sukupuolen väliset liitot.

5. LOPUKSI

Ammattiin valmistuvien nuorten yhteiskunnallisesta aktiivisuudesta on kirjoitettu hyvin vähän ja vielä vähemmän on tutkittu heidän ajatuksiaan ja asenteitaan yhteiskuntaa sekä politiikkaa kohtaan. Tutkimuksessani vastasi 208 Pirkanmaan ammattiopiston (Pirko/Pao) opiskelijaa vuonna 2011 keväällä eduskuntavaalien jälkeen. Normaalisti tutkimukset on toteutettu lähettämällä kaavake kouluihin tai lähettämällä suoraan tutkimukseen valitulle kotiin. Ammattikoululaisten kohdalla vastausprosentit ovat jääneet hyvin vaatimattomiksi, mikä on varmasti vääristänyt myös tuloksia. Aktiivisimmat itse asiassa ovat varmaankin lähinnä vastanneet. Tämä tutkimus toteutettiin niin, että, toimin itse tuolloin opettajana oppilaitoksessa ja opiskelijat täyttivät kyselykaavakkeen oppituntien yhteydessä. Vastausprosentti oli siis huikea ja kirkkoveneiden määrä vastaksessa oli todella vähäinen. Opiskelijat vastasivat hyvin ja huolellisesti kysymyksiin ja ensimmäistä kertaa saimme lisää tietoa erityisesti ammattikoululaisten ajatuksista politiikasta ja yhteiskunnasta.

Yhteiskunnassa yhteiskunnallinen aktiivisuus on vähentynyt kautta linjan ja jopa korkeimmilla koulutustasoilla se on nykyään vaatimatonta. Vielä, kun aktiivisuus korreloi koulutustason mukaan, niin aktiivisuus vähenee, mitä vähemmän teoreettiseen koulutukseen mennään. Yhteiskunta on kaiken kaikkeaan epäpolitisoitunut ja poliittisten puolueiden merkitys arkipäivässä on vähentynyt. Ihmiset ovat edelleen kiinnostuneita heitä koskevista asioista, mutta puolueisiin sitoutuminen on dramaattisesti vähentynyt. Ammatillisiin oppilaitoksiin siirtyy hieman yli puolet ikäluokasta ja onkin todella kiinnostavaa, miten he suhtautuvat yhteiskuntaan ja politiikkaan. Ammatillisissa oppilaitoksissa opetussuunnitelmat ovat muuttumassa ja teoreettiset aineet eli ATTO-aineet /yhteiset aineet ovat muuttumassa osaksi ammatillista tutkintoa niin, että ne

integroidaan osaksi ammatillista koulutusta. Miten käy politiikan ja muun yhteiskunnan käsittelyn ammatillisissa oppilaitoksissa, voi kysyä?

Voi helposti tulla mieleen, että ammattikoululaiset ovat passiivisia yhteiskunnallisesti, koska heillä yksinkertaisesti ovat asiat niin hyvin. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta pitää huolta ja hoivaa liiankin paljon monien mielestä. Veroja tulisi laskea ja saada kaikki töihin, eli aktivoida kaikki tekemään töitä. Totuus lienee kuitenkin jotain muuta. Oman kokemukseni perusteella voin sanoa, että opiskelijoissani on ollut hyvin monia, joilla perhe-elämä on riekaleina ja taloudellinen tausta hyvin pienituloinen. Voidaan puhua monen kohdalla suorastaan köyhyydestä. Kyselyyn vastanneet kuuluvat edellisen laman aikana syntyneisiin tai laman aikana varhaislapsuuden viettäneisiin. Monien vanhemmat eivät ole koskaan päässeet työelämästä kiinni ja usein perhetausta on yksinhuoltajaperhe. Surullista on, että nuoret ovat viettäneet lapsuuden laman kouraisseissa perheissä ja he valmistuivat ammattiin seuraavan laman aikaan. Heillä ei välttämättä ole ollenkaan kokemusta työssä käymisestä. Sen ei tarvitse merkitä sitä, etteikö ihminen voisi pärjätä silti, koska Suomessa hienosti sosiaalisen nousun mahdollisuus on todellisuudessa olemassa. Varsinkin 50- ja 60-luvun nuorista monet kokivat sen todella konkreettisesti muuttaessaan pientiloilta kaupunkeihin ja heistä tuli korkeasti koulutettuja tämän päivän 60-70-vuotiaita kaupunkilaisia. Maailma on kuitenkin siitä muuttunut 2010-luvulle tultaessa ja näyttää siltä, että perimme enenemässä määrin vanhempamme sosiaalisen luokan. Ensinnäkin suorittavaa työtä on oikeasti enää vähän Suomessa, koska globalisaation ja EU:hun liittymisen myötä työpaikat ovat siirtyneet halvemman tulotason maihin. Toisaalta työttömyyttä on nykyään paljon myös akateemisissa ammattiteissäkin. Suomi on suurissa vaikeuksissa taloudellisesti. Kansa pysyy rauhallisena niin kauan kuin heillä on varaa maksaa asumisensa ja ostaa ruokaa perheelleen. Ongelmia on nyt kuitenkin

kasautumassa, koska sosiaalista tukiverkostoa ollaan purkamassa liian kalliina ja köyhyys samaan aikaan lisääntyy kovalla vauhdilla, kun vielä vellomme Suomen historian kaikkien aikojen pisimmässä lamassa. Pilviä taivaalle kerää mahdollinen EU:n ja Venäjän kiista Ukrainasta, mikä saattaa aiheuttaa Suomelle merkittäviä taloudellisia tappioita. Riskinä on jälleen kerran noin viidesosan viennistä katoaminen tuhka tuuleen. Jos samaan aikaan jatketaan hyvinvointivaltion purkamista, mikä alkoi jo 90-luvulla, saatamme oikeasti nähdä vielä yhteiskunnallisesti aktiivisia ammattikoululaisia joko uurnilla äänestämässä populistisia protestipuolueita tai paljon enemmän Kiekkovieras-tyyppisiä anarkistisia mellakoita. Luottamus demokratiaan ja poliittiseen päätöksentekoon saattaa olla vielä vaarassa. Pitäisikö tässä tilanteessa erityisesti lisätä yhteiskunnallisten aineiden opetusta ammattikoulutuksessa? Nyt niitä mahdollisesti ollaan karsimassa ja jopa muuttamassa pelkästään työelämätiedon tyyppiseksi. Mihin olemme menossa?

Edellä kirjoittamastani huolimatta tutkimuksessani havaitsin, että ammattikoululaisista enemmistöä ei kiinnosta politiikka eikä muutenkaan yhteiskunnallinen aktiivisuus. He eivät äänestä eivätkä aio äänestää. Heitä ei kiinnosta puolueet eivätkä muutenkaan yhteiskunnalliset asiat. He eivät tunne puolueita eivätkä tiedä, miten yhteiskuntaa, valtiota tai kuntaa johdetaan. Ovatko he tyytyväisiä? Eivät ole. Miksi he eivät sitten puutu asioiden kulkuun ja pyri muuttamaan maailmaa?

Ensinnäkään heillä ei ole tietoa yhteiskunnallisista asioista eikä osaamista. Heillä ei ole keinoja vaikuttaa asioihin, eikä heillä ole edes uskoa siihen, että asioita voidaan muuttaa. Heidän näkökulmastaan samat roistot hoitavat asioita vuodesta toiseen ja yleisesti he uskovat poliitikkojen olevan mukana politiikassa vain ja ainoastaan omaa etua tavoittelemassa. Miksi he eivät itse lähde tavoittelemaan omaa etua? Heillä ei ole

osaamista eikä varsinkaan uskoa omaan osaamiseen. Kysymys on mielestäni pitkälti nuoren itsetunnosta.

Miksi ammattikoululaiset eivät sitten äänestä? Vastaus tähän kysymykseen saattaa päteä myös muihinkin nukkuviin äänestäjiin, joita on aina enemmän ja enemmän. Oleellista on, että ammattikoululaiset eivät usko, että kukaan poliitikoista tai mikään ryhmistä edustaa heitä tai ajaa heidän asiaansa. Vasemmistopuolueet ovat menettäneet totaalisesti otteensa ammattikoululaisista, joiden kuuluisi olla heidän peruskannattajiaan. Miksi? Vasemmistopuolueista on tullut akateemisia. Vasemmiston edustajat ovat yliopistossa koulutettuja ammattipoliitikkoja, jotka eivät ole koskaan nähneetkään vasaraa saati sitten oikeasti olleet suorittavassa työssä tai työttömänä. He eivät ole koskaan istuneet kahvitaukoporukassa ja kuunnelleet todellista "kansanradiota". Poliitikot ovat yksinkertaisesti etääntyneet kansasta eli äänestäjistä.

Miksi Perussuomalaisilla sitten on jonkin verran kannatusta ammattikoululaisten parissa? He yksinkertaisesti eivät edusta eliittiä eivätkä ole sormi pystyssä tuomitsemassa äänestäjien mielipiteitä "junttimaisina" eli liian tietämättöminä. Monet heistä ovat nousseet ihan tavallisista työporukoista ja Perussuomalaisen puolueen sisällä on sallittu lähes minkä tahansa asian ajamisen. Puolue on siten pystynyt hyödyntämään tämän päivän ihmisen motivaation lähinnä ajaa jotain tiettyä asiaa, mikä häntä kiinnostaa tai minkä hän pitää tärkeänä. Puolueen sisällä on vahvasti ajettu maahanmuuttovastaisia teemoja sekä EU:n vastaisuutta. Kansasta suuri osa kokee Euroopan Unionin negatiivisena ja monimutkaisena asiana. Kuka oikeasti tuntee EU:n päätöksentekomekanismin tai miten EU vaikuttaa elämäämme. Ei edes yliopistossa opiskelleet maisterit saati sitten vähän yhteiskunnallisia aineita opiskelleet ammattikoululaiset. Kun vielä kuntien määrää

radikaalisti vähennetään, niin ihmiset kokevat päätöksenteon siirtyvän jonnekin, mihin heillä ei ole enää pienintäkään kosketusta.

Edelliset vaalit 2011 olivat hyvin mielenkiintoiset, mikä myös värittää vastauksia tutkimuksessani. Toteutin tutkimukseni juuri vaalien jälkeen. Ilmassa oli todellisia muutoksen tuulia. Tutkimusaineisto ei kerro vaalien jälkeisestä ajasta oikeastaan mitään. Voin kuitenkin kuvitella, että monet kokevat katkeruutta, koska mikään ei muuttunut vaalien myötä. Perussuomalaiset haluttiin pitää ulkona hallituksesta, uskoisin, ja siksi muodostettiin viiden puolueen hallitus. Kaikki puolueet joutuivat vahvasti vesittämään ideologiaansa varsinkin, kun lama piteni ja syveni eikä sen lopusta ole tietoaakaan. Loppujen lopuksi näyttää siltä, että Kokoomuksen politiikka on parhaiten selvinnyt ideologisesta painiottelusta. Gallupit kertovat karua tuomiota vasemmistolle. Ehkä vasemmiston äänestäjät olisivat kaivanneet vahvempaa ideologisesti vasemmistolaista politiikkaa. vaikea sanoa. Vasemmisto ei ole muodissa eikä näytä olevankaan tulossa muotiin. Perussuomalaiset näyttävät ainakin osittain perivän vasemmiston ääniä, ainakin protestiäänestäjien ääniä edelleen. Vasemmistopuolueet ovat mielestäni unohtaneet oman perustansa eli pienituloiset äänestäjät. Ainakaan ammattikouluissa he eivät ole suosiossa. Eikä kyllä toisaalta oikein ole mikään puolue.

Koko ajan on ollut tiukka kissanhännänveto ammatillisten ja ns. yhteisten aineiden välillä. Opettajien erilainen taustakin on lisännyt kyräilyä puolin ja toisin. Yhteisten aineiden opettajat ovat korostaneet teoria-aineiden merkitystä ja ammatilliset opettajat ovat väheksyneet niiden opettamista ja pitäneet niitä turhana lisänä; senkin ajan olisi voinut käyttää ammatillisen osaamisen lisäämiseen. Koulutuskonserneissa johtotehtävissä on yleensä vain ammatillisen opettajakoulutuksen saaneita. Yleisten aineiden opettajilta on

usein myös estetty mahdollisuus johtaviin tehtäviin. Tarvitaanko yleissivistäviä aineita ammatillisissa oppilaitoksissa ollenkaan?

Mielestäni tarvitaan todella kipeästi. Tällä hetkellä ammattikouluissa yrittäjyyttä kylläkin opetetaan selkeästi kehittyneemmällä tasolla kuin lukioissa. Ero on valtava. Myös työelämätieto on ammattikoululaisilla huomattavasti paremmalla tasolla. Lukio on valitettavasti aika pahasti työelämän ja yrityselämän asioista ulkona. Lukiolaiset opiskelevat täysin teoreettisen tutkinnon, mikä ei tähtää minkäänlaiseen osaamiseen vaan tietämiseen. Tulevaisuudessa lukiota pyritään viemään lähemmäksi työelämää ja pyritään saamaan lukion lisää joustavuutta, jotta työelämäosaamiselle ja yrittäjyyden osaamiselle saadaan lisää tilaa lukion opetussuunnitelmassa. Ammattikouluista taas puuttuu teoreettinen yhteiskunnallinen opetus lähes kokonaan. Opetussuunnitelmissa se huomioidaan jotenkin, mutta kun otetaan huomioon opettajakunnan ja käytännön toteutusten kirjavuus, niin opetus jää todella heikolle tasolle. Vielä, kun otetaan huomioon, että Yhteiskunta-, yritys- ja työelämätietoa, mikä on siis ammatillisissa opinnoissa yhteiskunnallinen osuus, on vain yksi kurssi, mikä vastaa noin 26-32 lähituntia riippuen oppilaitoksesta. Lähituntien määrää on koko ajan vähennetty, jotta koulutus on saatu halvemmaksi. Laissa ei ole määritelty, montako lähituntia pitää toteuttaa yhden opintoviikon kurssilla. Yksi opintoviikko vastaa 40:tä tuntia opiskelua.

Ammatillisissa opinnoissa ollaan muokkaamassa juuri nyt opetussuunnitelman perusteita ja tutkintojen rakenteita uusiksi. Tutkinnot muuttuvat osaamispohjaiseksi ja osaaminen osoitetaan näytöillä. Kaikille yhteiset aineet eli ammattia tukevat aineet tai **atto-aineet**, muuttuvat nimeltään **yleisiksi aineiksi**. Tämä sinänsä ei vielä huolestuta, mutta samassa yhteydessä ne siirretään pidettäväksi ammatillisten aineiden opetuksen yhteydessä, mikä

käytännössä herättää kysymyksen; miten nämä asiat aiotaan opettaa ja kuka niitä opettaa. Opettaako yhteiskunnasta ja politiikasta tulevaisuudessa esimerkiksi hitsauksen opettaja vai koulutettu yhteiskunnallisten aineiden opettaja. Totta kai ihminen voi olla molempia, mutta pelkona on, että suuret koulutuskonsernit esimerkiksi taloudellista syistä laiminlyövät yhteiskunnallisten aineiden ja politiikan opetuksen. Puolet ikäluokasta on vaarassa.

Miten koululaitosta tulisi kehittää? Ammattikoululaiset eivät hallitse asioita eivätkä osaa toimia yhteiskunnassa. Osaamattomuus tekee heidät yhteiskunnallisesti passiivisiksi. Yrittäjyyden opetus on saatu aika hyvälle tasolle ammattikouluissa, mutta muu yhteiskunnallinen opetus on heikossa jamassa. Opetusta pitää kehittää, jotta ammattikoululaiset aktivoituvat yhteiskunnallisesti ja oppivat toimimaan yhteiskunnassa. Ammattikoulun ja myös peruskoulun pitää muuttua teoreettisesta opiskelusta aktivoivaan valmentavaan oppimiseen yhteiskunnallisissa aineissa. Yhteiskuntaoppia tarvitaan lisää ammattikouluun sekä peruskoulussa sitä tulee opiskella alakoulusta lähtien. Oppiaineiden rajoja pitää hämärtää, koska yhteiskunnalliset asiat eivät oikeassa elämässä tunne eroa esimerkiksi yhteiskuntaopin, etiikan ja biologian välillä vaikka ympäristökysymyksissä. Tieto tuo tuskan lisäksi myös kunnollista yhteiskunnallista osaamista.

6. LÄHTEET

Aamulehti 6.12.2010: *Maahanmuuttajiin suhtaudutaan sallivasti*. s.A8. STT.

Aamulehti 12.1.2014 Sunnuntailiite: *Häkeltynyt taistelija/ Sini Saarelan haastattelu* toim.

Karhunkorpi, Marjaana

New York Times 30.4.2014: Fans lose their soccer team then build their own.

Switzerland's Long Way to Women's Right to Vote: <http://history-switzerland.geschichte-schweiz.ch/chronology-womens-right-vote-switzerland.html>

Opetushallitus, perusteluluonnokset::

<http://www.oph.fi/ops2016/perustelunnokset/perusopetus/103/0/yhteiskuntaoppi>

Anckar, Dag 2004: *Ansvarsinnehav och ansvarsbyte*. Teoksessa Bengtsson, Åsa &

Grönlund, Kimmo (toim.) 2004: *Partier och ansvar*. SNS föfattningsprojekt. SNS Förlag.

Stocholm. Studieförbundet Näringsliv och samhälle.

Bengtsson, Åsa 2004a: *Demokrati, elit och ansvar*. Teoksessa Bengtsson, Åsa &

Grönlund, Kimmo (toim.) 2004: *Partier och ansvar*. SNS föfattningsprojekt. SNS Förlag.

Stocholm. Studieförbundet Näringsliv och samhälle.

Bengtsson, Åsa 2004b: *Utkräver väljarna ansvar?*. Teoksessa Bengtsson, Åsa &

Grönlund, Kimmo (toim.) 2004: *Partier och ansvar*. SNS föfattningsprojekt. SNS Förlag.

Stocholm. Studieförbundet Näringsliv och samhälle.

Bengtsson, Åsa – Grönlund, Kimmo 2005: *Muu poliittinen osallistuminen*. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) 2005: *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki. WSOY.

Borg, Sami 2008: *Hiljaa hyvä tulee. Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktivoinnista*. Helsinki. Kunnallisanalan kehittämissäätiö. Polemia-sarja; 71.

Borg, Sami 2009: Teoksessa Borg, Sami –Paloheimo, Heikki (toim.) 2009: *Vaalit yleisödemokratiassa: eduskuntavaalitutkimus 2007*, s. 149–174. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.

Grönlund, Kimmo 2004: *Ansvar i konsensusdemokratier*. Teoksessa Bengtsson, Åsa & Grönlund, Kimmo (toim.) 2004: *Partier och ansvar*. SNS föfattningsprojekt. SNS Förlag. Stocholm. Studieförbundet Näringsliv och samhälle.

Grönlund, Kimmo 2009: Teoksessa Borg, Sami –Paloheimo, Heikki (toim.): *Vaalit yleisödemokratiassa: eduskuntavaalitutkimus 2007*, s. 175–205. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.

Grönlund, Kimmo – Paloheimo, Heikki – Wass, Hanna 2005: *Äänestysosallistuminen*. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) 2005: *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki, WSOY.

Helve, Helena & Wallace, Claire (toim) (2001): *Youth, Citizenship and Empowerment*. Ashgate.

Helve, Helena (2001): Reflexivity and Changes in Attitudes and Value Structures.

Teoksessa helve, Helena & Wallace, Claire (2001) (toim): Youth, Citizenship and Empowerment. Ashtag.

Jääsaari, Johanna – Martikainen, Tuomo 1991: *Nuorten poliittiset valinnat. Tutkimus nuorten aikuisten poliittisesta suuntautumisesta pääkaupunkiseudulla*. Helsinki.

Gaudeamus

Karvonen, Lauri 2009: Teoksessa Sami Borg - Heikki Paloheimo (toim): *Vaalit yleisödemokratiassa: eduskuntavaalitutkimus 2007*, s. 94–125. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.

Karvonen, Lauri – Paloheimo, Heikki 2005: *Demokratian näkymiä Suomessa*. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) 2005: *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki. WSOY.

Kestilä, Elina 2007: *Onko Suomen puoluekentässä tilaa radikaalioikeistolle?* Väitöskirjan liite II artikkelit 1 teoksesta *Radikaalioikeistopuolueet Länsi-Euroopassa: tutkimuksia vaalikannatuksen vaihteluun vaikuttavista kysyntä- ja tarjontateoreettisista tekijöistä*, s.366–37. Turku. Turun yliopisto.

Koskimaa jne. = Koskimaa, Vesa – Elo, Kimmo – Rapeli, Lauri 2010: *Nuorten politiikka 2009. Katsaus suomalaisnuorten yhteiskunnallisiin kasvuympäristöihin ja politiikkakiinnostukseen*. Poliittikatietämys-hankkeen työpapereita, nro 1/2010. Kesäkuu 2010. Turku. Turun yliopisto..

Martikainen, Tuomo – Wass, Hanna 2002: *Äänettömät yhtiömiehet. Osallistuminen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleissa*. Vaalit 2002:1. Helsinki. Tilastokeskus.

Norris, Pippa 2002: *Democratic Phoenix – Reinventing Political Activism*. New York-Cambridge University Press.

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1996): *Politiikan perusteet*. WSOY.

Paloheimo, Heikki (toim) (2005): *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo-Helsinki. WSOY.

Paloheimo, Heikki – Sundberg, Jan 2005: *Puoluevalinnan perusteet*. Teoksessa Paloheimo, Heikki (toim.) 2005: *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki. WSOY.

Setälä, Maija 2004: *När folket ges ansvar*. Teoksessa Bengtsson, Åsa – Grönlund, Kimmo (toim.) 2004: *Partier och ansvar*. SNS författningsprojekt. SNS Förlag. Stocholm. Studieförbundet Näringsliv och samhälle.

Spannring, Reingard & Wallace, Claire & Haerpfer, Christian (2001): *Civic Participation among Young People in Europe*. Teoksessa helve, Helena & Wallace, Claire (2001) (toim.): *Youth, Citizenship and Empowerment*. Ashtag.

Suutarinen, Sakari 2002: *Tietävillä nuorilla syrjäytyneiden asenteet*. Teoksessa Brunell, Viking – Törnäkangas, Kari (toim.) 2002: *Tulevaisuuden yhteiskunnan rakentajat*.

Yhteiskunnallisen opetuksen kansainvälinen tutkimus Suomen näkökulmasta. Koulutuksen

tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Thuneberg, Mikael, Maria Vesanen, Riku Ruokolahti 2010: Mitä välii?: tutkimus nuorten suhteesta politiikkaan / Mikael Thuneberg, Maria Vesanen, Riku Ruokolahti. T-Media.

Teoksessa: Nuori, kuka käyttää ääntäsi? Valokeilassa huomisen vaikuttajat.

Nuorisofoorumi 2010. Taloudellinen tiedotustoimisto s.28 - 83.

MALLEJA KYSELYTUTKIMUKSISTA:

Fsd.uta.fi (kyselytutkimuksia)

Menetelmäopetuksen tietovaranto:

- oppaita tutkimukseen ja analyysimenetelmiä

(Suomen demokratiaindikaattorit demokratia, kasvatus koulutus)

7. LIITE: KYSELYKAAVAKE

TOISEN ASTEEN AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA OPISKELEVIENTEN SUHTAUTUMINEN POLITIIKKAAAN, VAIKUTTAMISEEN JA YHTEISKUNTAAN TOUKOKUU 2011

Harri Palttila, Tampereen yliopisto

Sukupuoli

Syntymävuosi

___ nainen ___ mies

_____

Yleistä:

Onko demokraattinen järjestelmä (kansanvalta) sinulle tärkeä? Perustele.

TAT

Kuinka kiinnostunut olet suomalaisen politiikan seuraamisesta?

- ☐ Erittäin kiinnostunut
- ☐ Melko kiinnostunut
- ☐ En kovin kiinnostunut
- ☐ En lainkaan kiinnostunut

Perustele edellinen vastauksesi.

PA2. Kuinka kiinnostunut politiikasta...

	<i>Erittäin kiinnostunut</i>	<i>Jonkin verran kiinnostunut</i>	<i>Vain vähän kiinnostunut</i>	<i>Ei lainkaan kiinnostunut</i>
...ovat lähimmät kaverisi/ystäväsi?	☐	☐	☐	☐
...ovat opiskelutoverisi keskimäärin?	☐	☐	☐	☐
...on isäsi?	☐	☐	☐	☐
...on äitisi?	☐	☐	☐	☐

HP

Haluaisitko, että koulussa käsiteltäisiin enemmän yhteiskunnallisia asioita?

Millaisia sinulle tärkeitä asioita koulussa pitäisi käsitellä?

Miten yhteiskunnallisia asioita mielestäsi tulisi käsitellä koulussa?

Mitä mieltä olet politiikasta, poliitikoista ja puolueista?

OP4. Miten usein keskustelet politiikasta ja/tai yhteiskunnallisista tapahtumista...

	<i>Päivittäin</i>	<i>Viikoittain</i>	<i>Kuukausittain</i>	<i>Harvemmin</i>	<i>En koskaan</i>
...isäsi kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
...äitisi kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
...oppitunneilla	☐	☐	☐	☐	☐
...kavereiden kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
...Internetissä (esim. nettiyhteisössä tai keskustelupalstoilla)	☐	☐	☐	☐	☐

Kuinka usein seuraat näitä medioita?

	Päivittäin tai lähes päivittäin	Yhden tai muutaman kerran viikossa	Harvemmin	En koskaan tai lähes koskaan
Iltapäivälehdet	☐	☐	☐	☐
TV:n uutislähetykset	☐	☐	☐	☐
Radion uutislähetykset	☐	☐	☐	☐
Tilattavat sanomalehdet	☐	☐	☐	☐
Tilattavien sanomalehtien verkkopalvelut	☐	☐	☐	☐
Iltapäivälehtien verkkopalvelut	☐	☐	☐	☐

NP. Kuinka usein lapsuuden kodissasi luetaan sanomalehtiä?

- ☐ Päivittäin
- ☐ Muutaman kerran viikossa
- ☐ Muutaman kerran kuukaudessa
- ☐ Ei koskaan

NP. Arvioi, kuinka monta kirjaa lapsuuden kodissasi on?

- ☐ Ei yhtään
- ☐ 1-10
- ☐ 11-50
- ☐ 51-100
- ☐ 101-200
- ☐ Yli 200

HP

Mitä seuraavista sosiaalisen median sovelluksista käytät?

	Usein päivän aikana	Päivittäin	Viikoittain	Harvoin	En käytä
Facebook					
Youtube					
Twitter					
Irc-Galleria					
Blogger					
Messenger					
Skype					
Suomi 24					
Linkedin					
jokin muu, mikä?:					
jokin muu, mikä?:					
jokin muu, mikä?					
jokin muu, mikä?					

PA4. Lisäisivätkö vai vähentäisivätkö seuraavat asiat omaa kiinnostustasi politiikkaa kohtaan?

	<i>Lisäisi paljon</i>	<i>Lisäisi jonkin verran</i>	<i>Ei lisäisi eikä vähentäisi</i>	<i>Vähentäisi jonkin verran</i>	<i>Vähentäisi paljon</i>
Mediassa kerrottaisiin enemmän politiikan asiakysymyksistä	☐	☐	☐	☐	☐
Kotonani puhuttaisiin enemmän politiikasta	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussa opetettaisiin nykyistä enemmän yhteiskuntaoppia	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla olisi paremmat mahdollisuudet osallistua politiikkaan	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaitokseni järjestäisi mahdollisuuksia tavata politiikassa toimivia ihmisiä	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla olisi riittävästi tietoa ymmärtää, mitä politiikassa tapahtuu	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikassa olisi mukana mielenkiintoisia persoonia	☐	☐	☐	☐	☐
Suomessa järjestettäisiin enemmän kansanäänestyksiä	☐	☐	☐	☐	☐
Politiikkojen yksityiselämä olisi vähemmän esillä mediassa	☐	☐	☐	☐	☐

[Lisää näytöksiä](#)

PA3. Kuinka suureksi tai vähäiseksi arvioit seuraavien tekijöiden vaikutuksen siihen, millaiseksi oma elämäsi Suomessa muodostuu?

	<i>Erittäin suuri</i>	<i>Melko suuri</i>	<i>Melko vähäinen</i>	<i>Erittäin vähäinen</i>	<i>Ei vaikutusta</i>
Kotimaiset poliittiset päätöksentekijät (hallitus, eduskunta, kunnanvaltuusto jne.)	☐	☐	☐	☐	☐
Kotimainen talouselämä	☐	☐	☐	☐	☐
Kansalaisjärjestöt (esim. Greenpeace, ATTAC)	☐	☐	☐	☐	☐
Maailmantalous	☐	☐	☐	☐	☐
Euroopan unioni (EU)	☐	☐	☐	☐	☐

YRITTÄJYYS:

Mikä on ihanneammattisi?

Voisitko kuvitella perustavasi yrityksen?

kyllä _____

ei _____

Perustele.

Miten mielestäsi yrittäjiä arvostetaan Suomessa? Onko jotain parannettavaa yrittäjien asemassa?

AKTIIVISUUS JA VAIKUTTAMINEN

HP

Suomessa on käytetty kansanäänestyksiä vähän. Suomessa on järjestetty kaksi kertaa neuvoa antava koko maata koskeva kansanäänestys. Vuonna 1931 laillistettiin alkoholi kansanäänestyksen tuloksen perusteella ja viimeksi pääsimme antamaan mielipiteemme liittymisestä Euroopan unioniin 1994.

Haluaisitko äänestää kansanäänestyksessä tärkeimmistä päätöksistä esim. Natoon liittymisestä?
Perustele.

Pitäisikö tätä ns. suoraa demokratiaa lisätä enemmänkin? Haluaisitko osallistua päätöksentekoon vähemmän merkittävimmissäkin ratkaisuissa esim. tietunnelin rakentaminen Tampereella? Perustele.

Arvostatko jonkin järjestön toimintaa?

Pystytkö mielestäsi vaikuttamaan yhteiskunnassa?

Miten vaikutat yhteiskunnassa?

	Olen tehnyt	Voisin tehdä
Tyypillisiä vaikuttamisen muotoja:		
Asettuminen ehdokkaaksi vaaleissa		
Toimiminen puolueessa		
Toimiminen järjestössä tai yhdistyksessä		
Järjestön nimi (vapaaehtoinen):		
Toimiminen urheiluseurassa valmentajana tai toimitsijana		
Kirjoittaa lehden yleisönosastoon		
Kirjoittaa lehteen		
Kirjoittaa tai soittaa toimittajalle		
Kirjoittaa internetin keskustelualueelle		
Kirjoittaa facebookin omalle sivulle kantaaottavasti		
Kirjoittaa facebookiin ystävän sivulle kantaaottavasti		
Osallistua kantaaottavaan vetoomukseen facebookissa tai muualla internetissä.		
Millä sivustolla? (vapaaehtoinen):		
Allekirjoittamalla kirjallisen adressin tai vetoomuksen		
Otaa yhteyttä päättäjiin		
Pyrkiä muuttamaan viranomaisen päätöksen		
Tekemällä virallisen valituksen viranomaisen päätöksestä		
Osallistumalla mielenosoitukseen		
Protestoimalla julkisesti		
Osallistumalla lakkoon		

Jokin muu?:		
Kuluttaminen:		
Boikotoimalla jotain tuotetta tai palvelua.		
Tekemällä kulutusvalintoja vaikuttaakseen tuotteiden tuotantoon tai poliittisista syistä		
Ruokavalinnoilla		
Syömällä kasvisruokaa		
Syömällä lähiruokaa		
Syömällä luomuruokaa		
Ostamalla Reilun kaupan tuotteita		
Käyttämällä julkisia kulkuvälineitä suojellakseen luontoa		
Jokin muu?:		
Kansalaistottelemattomuus:		
Rikkoa lievästi lakia pienestä rangaistushasta huolimatta vaikuttaaksesi johonkin sinulle tärkeään asiaan.		
	Hyväksyn	En hyväksy
Selvästi rikolliset ja muita kansalaisia mahdollisesti vahingoittavat muodot:		
Sotkeminen esim. tagit jne		
Rikkominen		
Ilkivalta		
Mellakointi/riehuminen		
Väkivaltaiset mielenosoitukset		

Sabotaasi (esim. tarhakettujen päästäminen vapaaksi)		
Jokin muu?:		

Ehdota jotain muuta tapaa vaikuttaa.

VAALIT JA ÄÄNESTÄMINEN:

Voiko mielestäsi äänestämällä vaikuttaa?

L7. Kuinka varmana pidät, että itse äänestät jossakin seuraavista vaaleista täytettyäsi 18 vuotta?

	<i>Äänestän varmasti</i>	<i>Äänestän melko varmasti</i>	<i>Jätän melko varmasti äänestämättä</i>	<i>Jätän varmasti äänestämättä</i>
Kunnallisvaalit	☐	☐	☐	☐
Eduskuntavaalit	☐	☐	☐	☐
Presidentinvaalit	☐	☐	☐	☐
Euroopan parlamentin vaalit	☐	☐	☐	☐

Oletko aiemmin äänestänyt eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa, presidentinvaaleissa tai europarlamenttivaaleissa?

- ☐ En ole äänestänyt, koska olen ollut alaikäinen
- ☐ En ole äänestänyt, vaikka olisin ikäni puolesta voinut
- ☐ Olen äänestänyt yksissä vaaleissa
- ☐ Olen äänestynyt useammissa vaaleissa

[Luo tilisi](#)

Mitkä seuraavista syistä vaikuttavat siihen, että et äänestä? Voit valita useamman syyn.

- ☐ Poliitiikka ei kiinnosta minua
- ☐ En usko löytäväni ehdokasta, joka pyrkii edistämään minulle tärkeitä asioita
- ☐ En usko, että minulle tärkeitä asioita edistämään pyrkivällä ehdokkaalla olisi mahdollisuuksia tulla valituksi
- ☐ En viitsi
- ☐ En tiedä, miten äänestäminen tapahtuu
- ☐ Minulla ei ole tarpeeksi tietoa ehdokkaiden ja puolueiden mielipiteistä, että pystyisin valitsemaan niiden välillä
- ☐ Minulla ei ole mielipiteitä poliittisista kysymyksistä
- ☐ Vaalien tuloksella ei ole merkitystä minun elämälleni
- ☐ Vaalien tulos ei muuta politiikan suuntaa
- ☐ Haluan protestoida nykyistä politiikan suuntaa vastaan
- ☐ Poliitiikka on liikaista peliä, protestoin sitä vastaan
- ☐ En luota poliitikkojen tekevän, mitä lupaavat
- ☐ Äänelläni ei ole vaikutusta vaalitulokseen
- ☐ Jokin muu syy, mikä _____

HP

Jos voisit äänestää internetissä kotoa tai vaikka puhelimella, äänestäisitkö siinä tapauksessa?

kyllä _____ ei _____

L6. Onko vanhemmillasi tapana äänestää vaaleissa?

	<i>Äiti</i>	<i>Isä</i>
Kyllä	☐	☐
Ei	☐	☐
En tiedä	☐	☐

Millä perusteella teet päätöksen, ketä äänestät?

- ☐ Valitsen parhaan henkilön, puoluekannalla ei ole merkitystä
- ☐ Valitsen parhaan henkilön, mutta myös puoluekannalla on merkitystä
- ☐ Valitsen ensin puolueen, sitten ehdokkaan valitsemastani puolueesta

TAT

Kuinka paljon seuraavat seikat vaikuttavat äänestyspäätökseesi?

	Vaikuttaa todella paljon	Vaikuttaa paljon	Vaikuttaa hieman	Ei vaikuta lainkaan
Ehdokkaan puoluekanta	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan edustavuus	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan ikä	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan persoonan miellyttävyys	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan pätevyys	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan sukupuoli	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan mielipiteet	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan tunnettuus	☐	☐	☐	☐
Ehdokkaan kokeneisuus	☐	☐	☐	☐

TAT

Minkä ikäistä ehdokasta mieluiten äänestät? Voit valita useamman ikäluokan. Jos ehdokkaan iällä ei ole sinulle mitään merkitystä, valitse alin vaihtoehto "Iällä ei ole mitään merkitystä".

- ☐ 18-24 v.
- ☐ 25-29 v.
- ☐ 30-39 v.
- ☐ 40-49 v.
- ☐ 50-59 v.
- ☐ Yli 60 v.
- ☐ Iällä ei ole mitään merkitystä

Onko ehdokkaan sukupuolella merkitystä vaaleissa?

- ☐ Äänestän mieluummin miestä
- ☐ Äänestän mieluummin naista
- ☐ Ehdokkaan sukupuolella ei ole mitään merkitystä

TAT

Kun teet päätöstä siitä, ketä aiot äänestää, mihin aiheisiin liittyvät ehdokkaiden mielipiteet vaikuttavat eniten ehdokasvalintaasi?

Valitse 1-3 aihetta, joilla on eniten merkitystä ehdokasvalinnassasi.

- ☐ Suomen NATO-jäsenyys
- ☐ Kannabiksen laillistaminen
- ☐ Maahanmuutto
- ☐ Mediamaksu / TV-lupamaksu
- ☐ Vanhustenhoito
- ☐ Kansanedustajien palkankorotus
- ☐ Vaalirahoituksen epäselvyydet
- ☐ Tupakkalain kiristäminen
- ☐ Äänestysikärajan laskeminen
- ☐ Yliopistot maksullisiksi ulkomailta tuleville opiskelijoille
- ☐ Rikostuomioiden kiristäminen
- ☐ Varusmiespalveluksen lyhentäminen tai muuttaminen vapaaehtoiseksi
- ☐ Nettikeskustelujen valvonnan lisääminen
- ☐ Peruskoulun tuntijakouudistus
- ☐ Verotuksen keventäminen tai korottaminen
- ☐ Terveystieteidenhuolto
- ☐ Opintotuki
- ☐ Työttömyys
- ☐ Ydinvoiman lisärakentaminen
- ☐ Eläinten oikeudet
- ☐ Eläkeikä
- ☐ Homo- ja lesboparien oikeudet
- ☐ Opinto-ohjauksen kehittäminen
- ☐ Ympäristönsuojelu
- ☐ Kehitysapu
- ☐ Opiskelupaikkojen lisääminen
- ☐ Rikollisuus
- ☐ Suomen suhde EU:iin
- ☐ Ulkopolitiikka
- ☐ Luterilaisen kirkon asema
- ☐ Pakollinen ruotsin opiskelu peruskoulussa
- ☐ Yritysten tukeminen valtion varoin
- ☐ Maanpuolustus
- ☐ Lapsiperheiden tuet
- ☐ Aseenkanto-oikeus
- ☐ Julkisten palveluiden yksityistäminen
- ☐ Valtion työpaikkojen hajauttaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle
- ☐ Kerjäämisen kieltäminen lailla
- ☐ Jokin muu, mikä _____

Jos saisit valita yhden asian, jota seuraava hallitus alkaa tosissaan edistämään, mikä se olisi? Perustele vastauksesi.

Mitä puoluetta voisit kuvitella äänestäväsi vaaleissa? Valitse tämänhetkinen suosikkipuolueesi, ja merkitse lisäksi kaikki puolueet, joita voisit kuvitella äänestäväsi.

	Suosikkini tällä hetkellä (valitse yksi)	Voisin kuvitella äänestäväni (voit valita useamman)
Keskusta	☐	☐
Ruotsalainen kansanpuolue	☐	☐
Vihreät	☐	☐
Vasemmistoliitto	☐	☐
Perussuomalaiset	☐	☐
Jokin muu puolue, mikä	☐	☐
Kristillisdemokraatit	☐	☐
Kokoomus	☐	☐
SDP	☐	☐

Mikä puolue on sinulle kaikkein vastenmielisin? Valitse vain yksi.

Vastenmielisin puolue (valitse yksi)
--

Jokin muu puolue, mikä	☐
Vihreät	☐
Keskusta	☐
Perussuomalaiset	☐
SDP	☐
Ruotsalainen kansanpuolue	☐
Kristillisdemokraatit	☐
Vasemmistoliitto	☐
Kokoomus	☐

Onko sinulle vaikeaa valita puoluetta? Jos on, miksi?

Oletko tällä hetkellä jonkin poliittisen puolueen jäsen? Jos olet, valitse puolue listalta. Jos et ole, jätä vastaamatta kysymykseen.

- ☐ Keskusta
☐ Kokoomus
☐ SDP
☐ Vasemmistoliitto
☐ Vihreät
☐ Ruotsalainen kansanpuolue
☐ Kristillisdemokraatit
☐ Perussuomalaiset
☐ Jokin muu puolue, mikä _____

Millainen mielikuva sinulla on eri puolueista? Kirjoita mielikuvasi lyhyesti alla oleviin kenttiin. Mielikuvan ei tarvitse olla perusteltu - kirjoita mitä ensimmäisenä tulee mieleen.

Jos sinulla ei ole jostakin puolueesta minkäänlaista mielikuvaa, voit jättää kentän tyhjäksi.

Keskusta	_____
Kokoomus	_____
SDP	_____
Vasemmistoliitto	_____
Vihreät	_____
Ruotsalainen kansanpuolue	_____
Kristillisdemokraatit	_____
Perussuomalaiset	_____

MIELIPIDEKYSYMYKSET:

TAT

Mikä on mielipiteesi näistä aiheista? Voit myös perustella vastauksesi.

	Kannatan voimakkaasti	Kannatan	Vastustan	Vastustan voimakkaasti	En osaa sanoa	Perustelu
Terveystieteiden tulisi siirtää nykyistä enemmän yksityisten yritysten hoidettavaksi	☐	☐	☐	☐	☐	<hr/>
Presidentin valtaoikeuksia tulisi karsia	☐	☐	☐	☐	☐	<hr/>
Myös naisten tulisi suorittaa pakollinen siviili- tai varusmiespalvelus	☐	☐	☐	☐	☐	<hr/>
Valtion työpaikkoja tulisi nykyistä enemmän hajauttaa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle	☐	☐	☐	☐	☐	<hr/>
Eläkeikää tulisi nostaa	☐	☐	☐	☐	☐	<hr/>
Bensan verotusta tulisi keventää	☐	☐	☐	☐	☐	<hr/>

	Kannatan voimakkaasti	Kannatan	Vastustan	Vastustan voimakkaasti	En osaa sanoa	Perustelu
--	--------------------------	----------	-----------	---------------------------	---------------------	-----------

Kaduilla kerjääminen tulisi kieltää lailla	☐	☐	☐	☐	☐	
Maahanmuuttoa tulisi rajoittaa	☐	☐	☐	☐	☐	
Nettikeskustelujen valvontaa tulisi lisätä	☐	☐	☐	☐	☐	
Kansanedustajien palkankorotus tulisi perua	☐	☐	☐	☐	☐	
Homo- ja lesbopareille pitäisi antaa adoptio-oikeus	☐	☐	☐	☐	☐	
Ulkomailta tuleville opiskelijoille pitäisi asttaa lukukausimaksu	☐	☐	☐	☐	☐	
Ydinvoimaloita tulisi rakentaa lisää	☐	☐	☐	☐	☐	
Päätöksentekovaltaa tulisi pyrkiä siirtämään takaisin EU:lta Suomen valtiolle	☐	☐	☐	☐	☐	
Pääomaveroa tulisi keventää	☐	☐	☐	☐	☐	
Rikollisuuden torjuntaan tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	
Tuloveroa tulisi keventää	☐	☐	☐	☐	☐	
Verotusta tulisi muuttaa tasaveron suuntaan (tasaverossa kaikki maksavat veroa saman veroprosentin mukaan)	☐	☐	☐	☐	☐	
Äänestysikä tulisi laskea kaikissa vaaleissa 16 vuoteen	☐	☐	☐	☐	☐	
Suomen tulisi liittyä NATO:n jäseneksi	☐	☐	☐	☐	☐	
Ruotsin kielen opiskelu peruskoulussa tulisi muuttaa vapaaehtoiseksi	☐	☐	☐	☐	☐	
Eläinten oikeuksia tulisi parantaa	☐	☐	☐	☐	☐	

Luo näyttö

	Kannatan voimakkaasti	Kannatan	Vastustan	Vastustan voimakkaasti	En osaa sanoa	Perustelu
Koulujen opinto- ohjaukseen tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Tupakkalakia tulisi tiukentaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Maahanmuuttajia pitäisi valita pääasiassa sen mukaan, kuinka paljon heistä on taloudellista hyötyä Suomelle	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Varusmiespalvelusta pitäisi lyhentää	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Ympäristölainsäädäntöä tulisi tiukentaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Yritysten tukemiseen tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Opintotukea tulisi korottaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Luterilaisen ja ortodoksisen kirkon erityisasema pitäisi poistaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Lapsiperheiden tukiin tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Arvonlisäveroa tulisi keventää	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Käsiaseiden saatavuutta pitäisi rajoittaa voimakkaasti	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Maanpuolustukseen tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Käsiaseet tulisi kokonaan kieltää	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Vanhustenhoitoon tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Homo- ja lesbopareille tulisi antaa kaikki samat oikeudet kuin heteropareille	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Opiskelupaikkojen määrää yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa tulisi lisätä	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Rikostuomioita tulisi kiristää	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Kehitysapuun tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Kulttuurin tukemiseen tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____

	Kannatan voimakkaasti	Kannatan	Vastustan	Vastustan voimakkaasti	En osaa sanoa	Perustelu
Terveystieteiden tutkimukseen tulisi laittaa selvästi enemmän rahaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Kannabis tulisi laillistaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Varusmiespalvelu tulisi						

muuttaa vapaaehtoiseksi	☐	☐	☐	☐	☐	_____
Työttömyystukia tulisi korottaa	☐	☐	☐	☐	☐	_____

TAT

Ketkä ovat suosikkisi suomalaisten poliitikkojen joukosta? Mainitse yhdestä kolmeen suosikkiasi, kukin omalle rivilleen. Mielellään perustele myös vastauksesi lyhyesti, vaikka vain yhdellä adjektiivilla.

Mainitse vain tällä hetkellä aktiivisia poliitikkoja.

	Poliitikon nimi	Perustelu
1.	_____	_____
2.	_____	_____
3.	_____	_____

Ketkä ovat inhokkisi suomalaisten poliitikkojen joukosta? Mainitse yhdestä kolmeen inhokkiasi, kukin omalle rivilleen. Mielellään perustele myös vastauksesi lyhyesti, vaikka vain yhdellä adjektiivilla.

Mainitse vain tällä hetkellä aktiivisia poliitikkoja.

	Poliitikon nimi	Perustelu
1.	_____	_____
2.	_____	_____
3.	_____	_____

Viime aikoina on keskusteltu äänestysiän laskemisesta 18 vuodesta 16 vuoteen. Mitä mieltä olet tästä?

- ☐ Kannatan, ikärajan pitäisi olla 16 vuotta kaikissa vaaleissa
- ☐ Kannatan osittain, ikärajan pitäisi olla 16 vuotta kunnallisvaaleissa, muissa 18 vuotta
- ☐ Vastustan, ikärajan pitäisi pysyä 18 vuodessa

TIEDOT JA TAIDOT:

Miten itse arvioisit omia tietojasi politiikasta ja yhteiskunnasta?

Tunnetko mielestäsi vaikutusmahdollisuuksiasi?

Haluaisitko oppia tuntemaan paremmin yhteiskunnan oikeuksia ja velvollisuuksia?

Millaisia taitoja ja tietoja tarvitsisit?

Kiitos vastauksistasi!